

Osteologie

přednáška z Morfologie člověka

23. 9. 2024

Marta Chalupová

OSTEOLOGIE

- popisuje kosti a jejich vzájemné spojení
- kosti = **pasivní pohybový aparát**

KOSTI – dělení dle tvaru

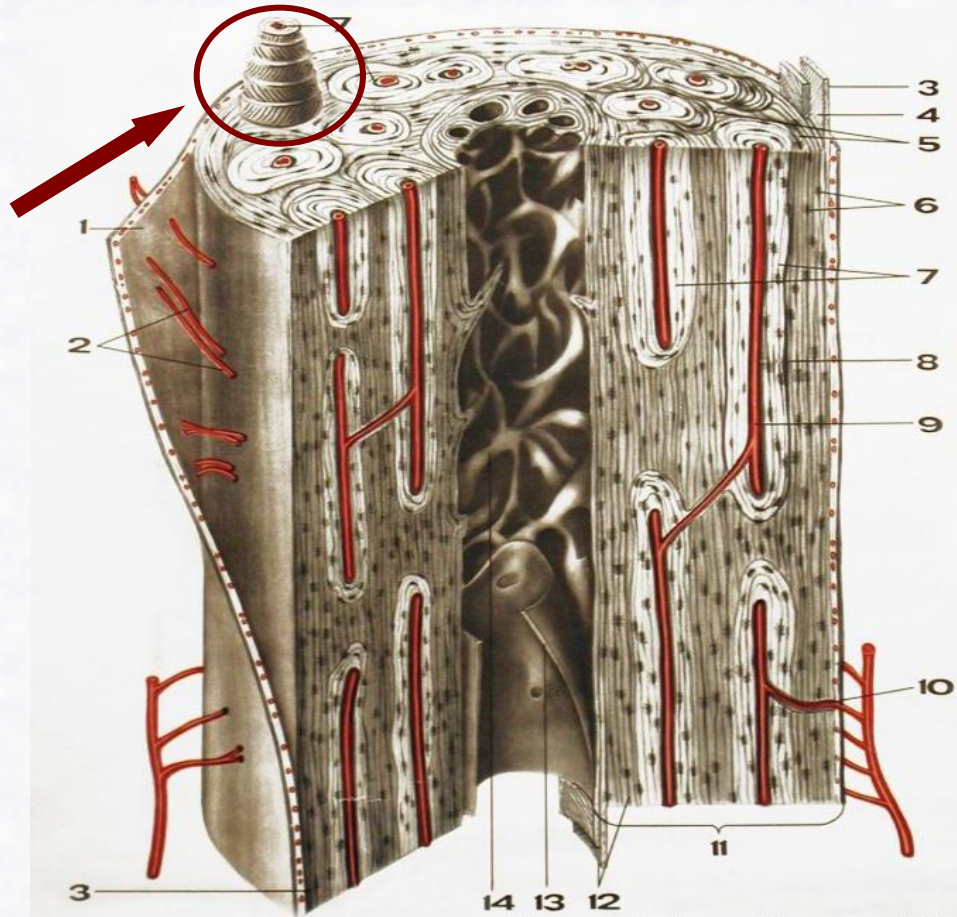
- **dlouhé (ossa longa)** – kost stehenní, kost holenní, kost pažní
- **krátké (ossa brevia)** – těla obratlů, kosti záprstní, zánártní
- **ploché (ossa plana)** – kosti klenby lebni, kost hrudní, kost pánevní

TYPY KOSTNÍ TKÁNĚ

- kostní tkáň primární, vláknitá (plst'ovitá)
  - přechodný typ kosti v embryonálním vývoji
  - v dospělosti pouze ušní labyrint, zubní cement a kostní drsnatiny
- kostní tkáň sekundární, lamelární
  - hutná (substantia compacta): diafýzy dlouhých kostí, lamina externa a interna plochých kostí
  - trámčitá (substantia spongiosa): epifýzy dlouhých kostí, diploe lebečních kostí

LAMELÁRNÍ KOST – osteon

**OSTEON
(HAVERSŮV SYSTÉM)**

1-periost; 2-krevní cévy;
3-zevní obvodové lamely;
4-vlákna osseinu;
5-intersticiální lamely;
6-osteocyty;
7-osteon (Haversův systém);
8-cement;

9-krevní cévy v Haversových
kanálcích;
10-Volkmannův kanálek;
11-kompaktní kost;
12-vnitřní obvodové lamely;
13-endost;
14-spongyózní kost

TRÁMČITÁ KOST

- mnohonásobně propojené trámečky a ploténky
  - jejich povrch kryt endostem
  - postupným zatěžováním se trámečky přesunují ve směru maximálního zatížení – architektonika
- spongiosní kosti

STAVBA KOSTI

KOSTNÍ DŘEŇ (medulla ossium)

- uvnitř dřevné dutiny (cavitas medullaris)
- červená kostní dřev (medulla ossium rubra) – krvetvorba, postupně zůstává v plochých kostech (sternum, lopata kosti kyčelní), v dlouhých kostech se mění na kostní dřev žlutou
- žlutá kostní dřev (medulla ossium flava) – bohatá na tukové buňky, krvetvorná funkce zůstává
- šedá kostní dřev (medulla ossium grisea) – ve stáří, postupná ztráta schopnosti krvetvorby

OKOSTICE (periost)

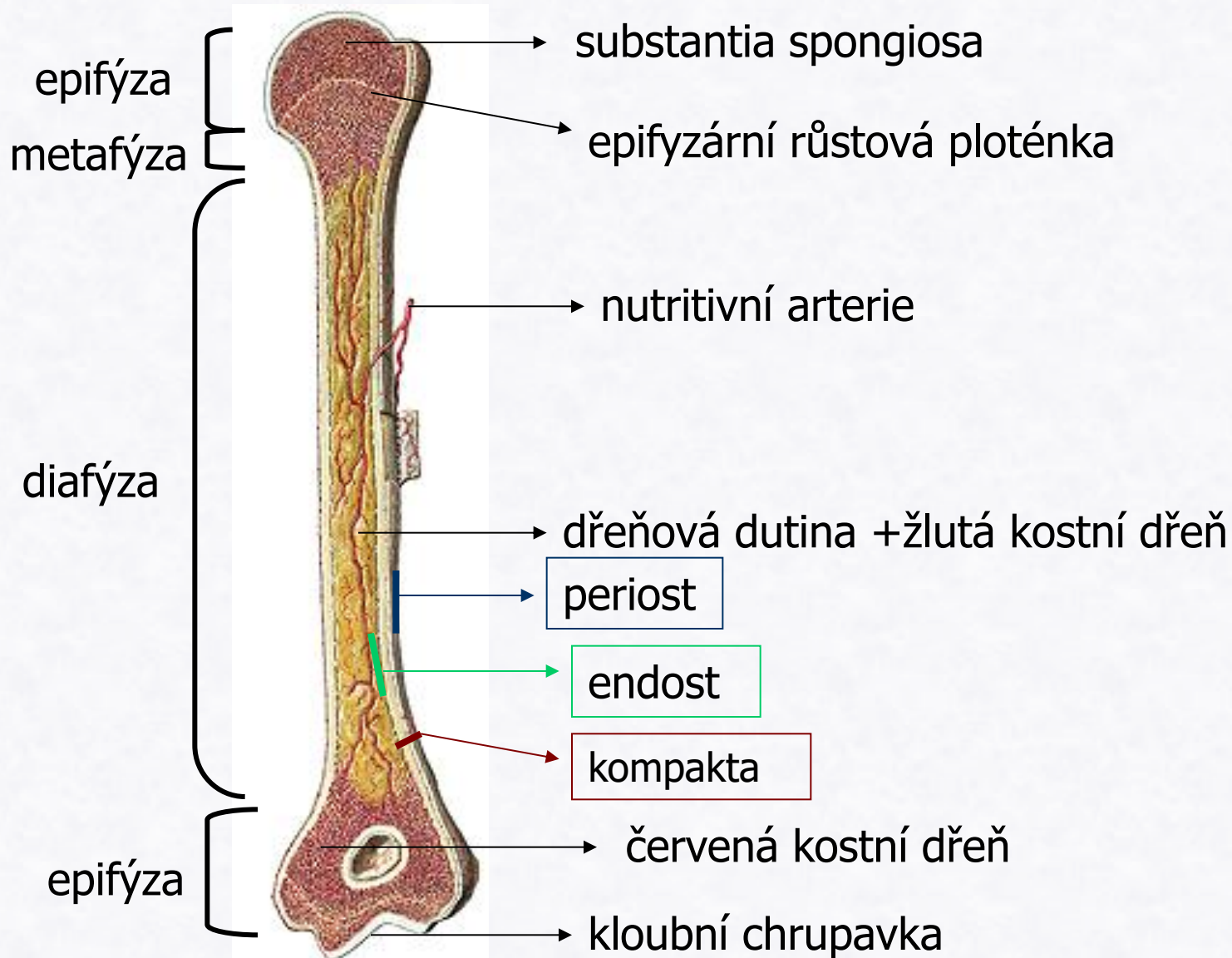
- vazivová blána na povrchu kosti
- výživa – *aa. nutrientes*
- růst kosti do šířky
- senzitivní inervace

ENDOST

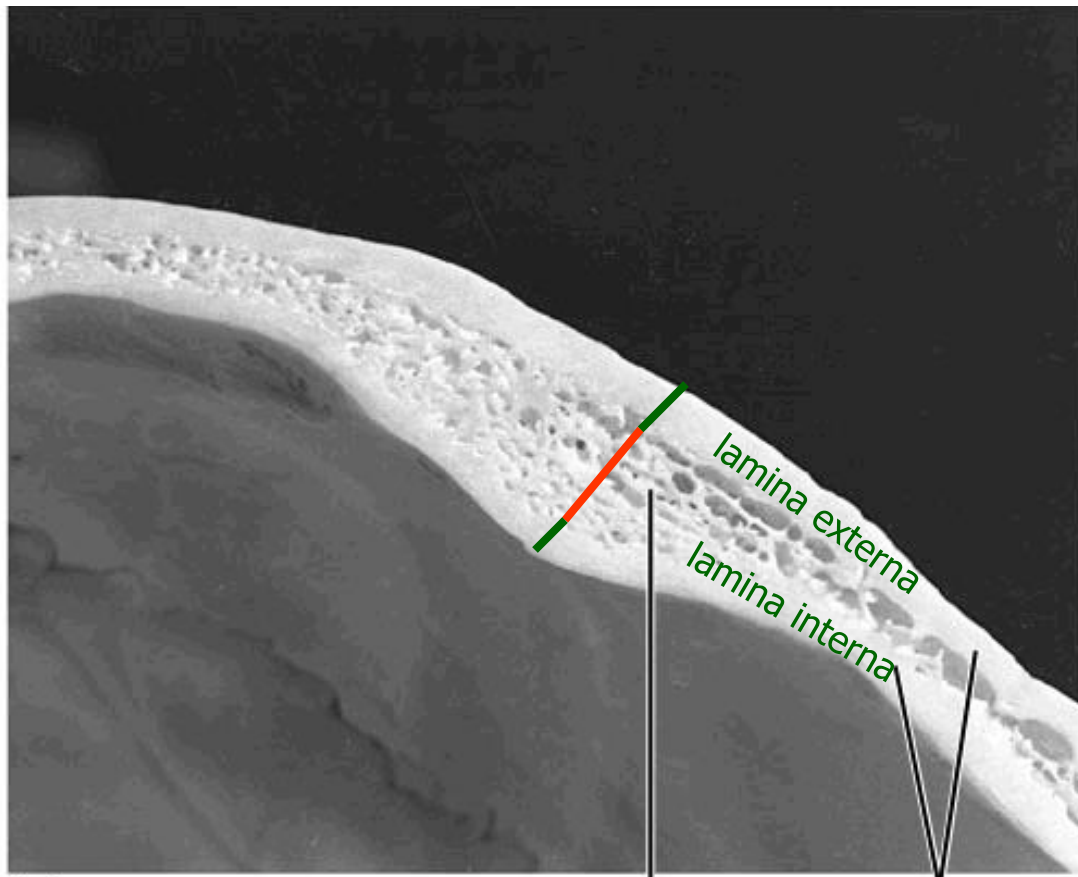
- tenká vazivová vrstva kryjící povrch vnitřních kostních dutin

STAVBA DLOUHÝCH KOSTÍ

humerus

STAVBA PLOCHÝCH KOSTÍ os parietale

spongiosa (diploe)

kompakta

RŮST A VÝVOJ KOSTÍ

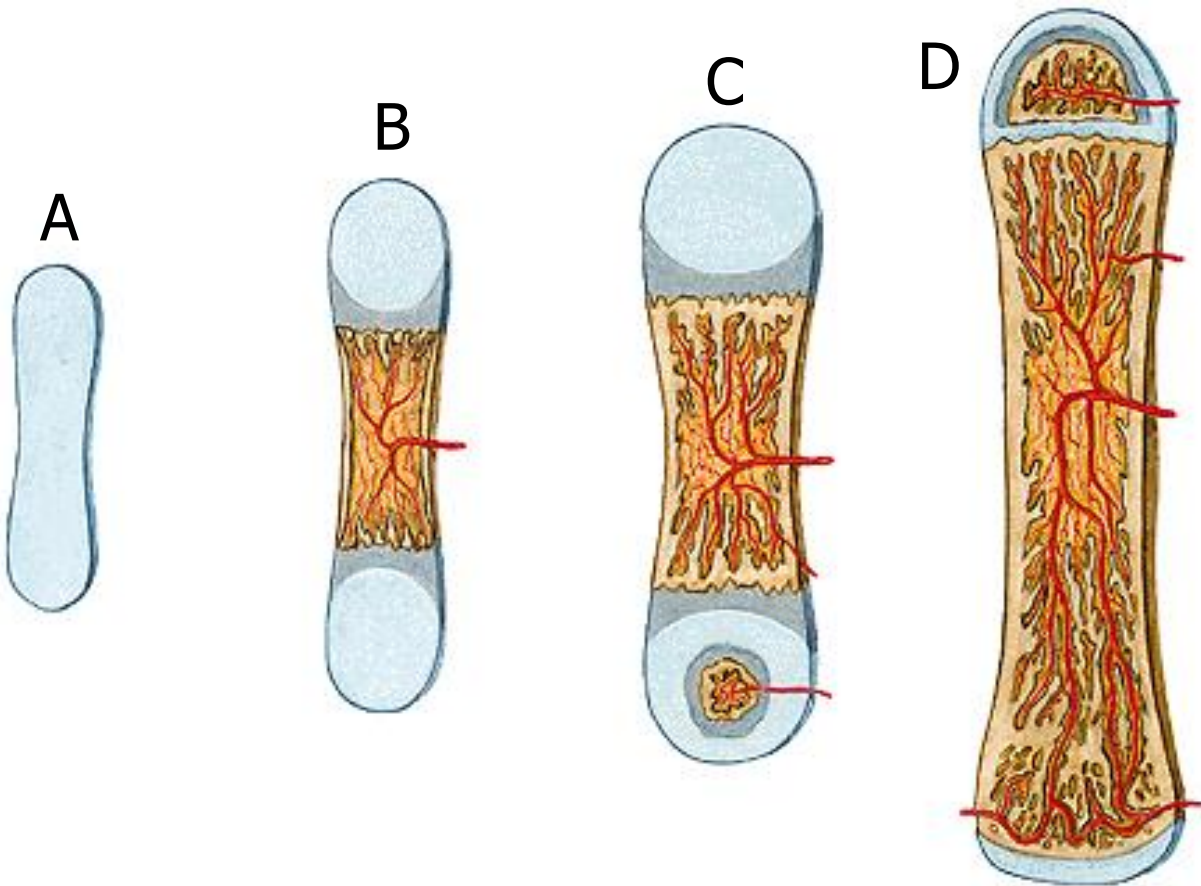
- DESMOGENNÍ OSIFIKACE

- základní hmota kosti ukládána přímo do vaziva
- ploché kosti klenby lební a obličeje

- CHONDROGENNÍ OSIFIKACE

- kostní hmota ukládána do matrix hyalinní chrupavky, která je současně odbourávána
- z perichondria diferencují **osteoblasty**
- vychází z **osifikačních center** diafýzy a epifýz
- **růstová chrupavka (ploténka)**
- dlouhé a krátké kosti, kosti páteře a hrudníku, baze lební

CHONDROGENNÍ OSIFIKACE

- A) chrupavčitý model kosti
- B) vývoj perichondrálního límce, **primární osifikační centrum** v diafýze s vrůstajícími cévami
- C) vznik **sekundárního osifikačního centra** v epifýze, vznik **růstové ploténky**
- D) pokračující osifikace v obou osifikačních centrech, růstová ploténka zachována

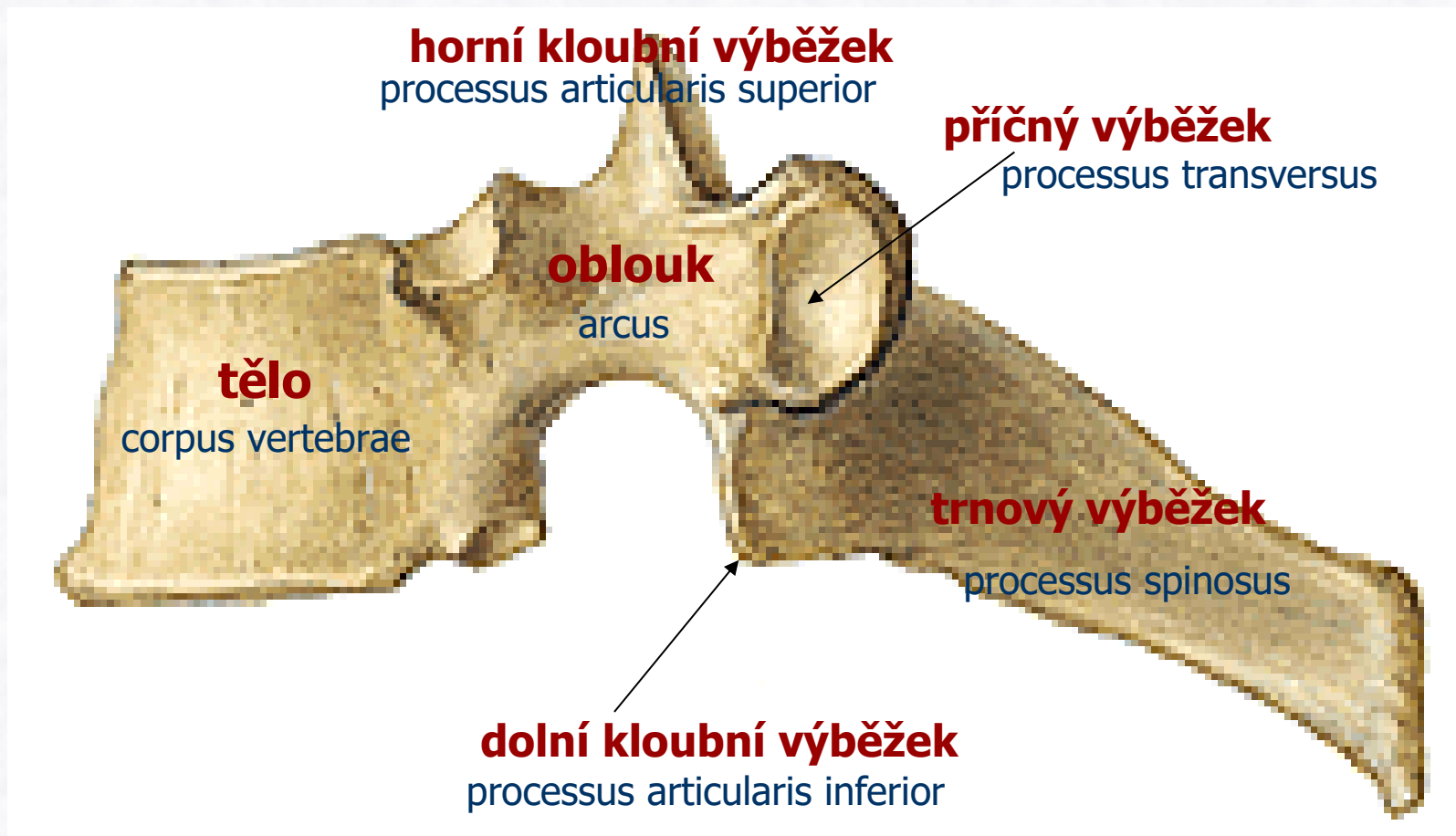
KOSTRA ČLOVĚKA (SKELET)

- OSOVÁ (AXIÁLNÍ)
  - KOSTRA LEBKY
    - část mozková
    - část obličejová
  - KOSTRA TRUPU
    - páteř
    - hrudník
- KOSTRA KONČETIN (APENDIKULÁRNÍ)

PÁTEŘ (columna vertebralis)

- 7 krčních obratlů (vertebrae cervicales) C1–C7
  - C1=nosič (atlas), C2=čepovec (axis)
  - zabezpečují pohyby hlavy
- 12 hrudních obratlů (vertebrae thoracicae) Th1–Th12
  - obsahují kloubní plošky pro spojení s žebry
- 5 bederních obratlů (vertebrae lumbales) L1–L5
- 5 křížových obratlů (vertebrae sacrales) S1–S5
  - srůstají kolem 20. až 25. roku života v **kost křížovou (os sacrum)**
- 4–5 kostrčních obratlů (vertebrae coccygeae) Co1–Co4/5
  - rudimentární, srůstají v **kostrč (os coccygis)**

OBRATEL HRUDNÍ (vertebra thoracica)

KRČNÍ OBRATLE C1 a C2

NOSIČ (atlas)

přední oblouk
arcus anterior

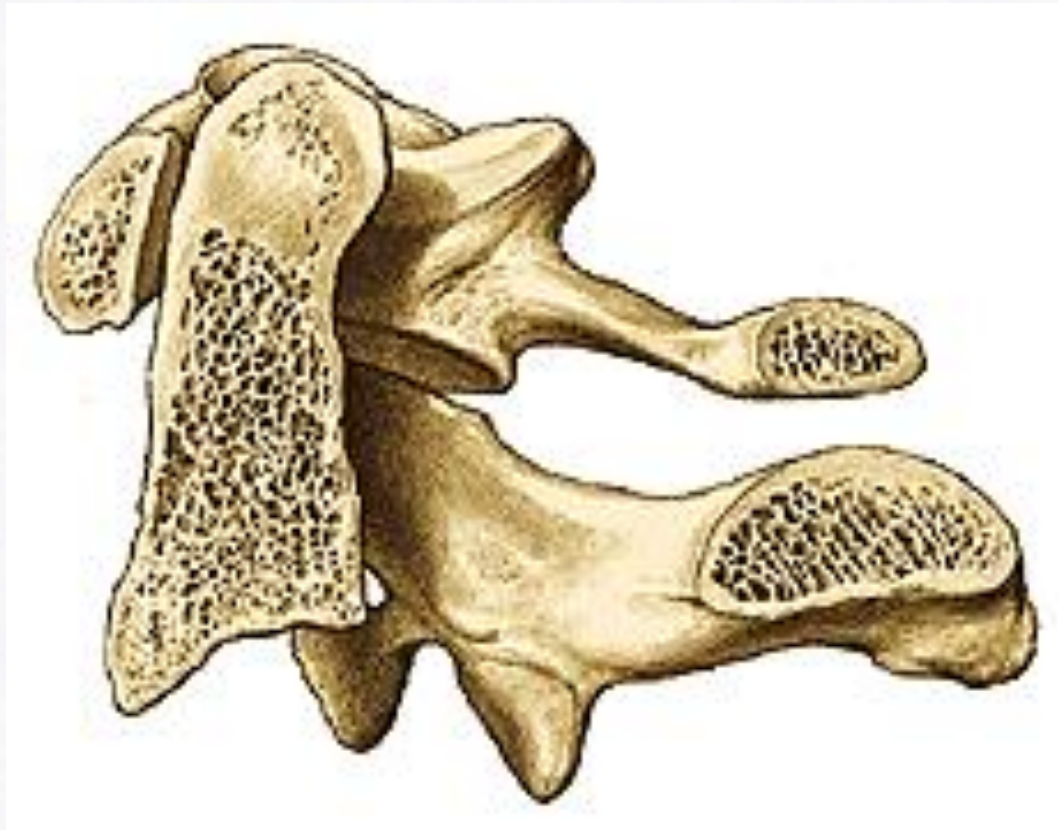
zadní oblouk
arcus posterior

ČEPOVEC (axis)

zub čepovce
dens axis

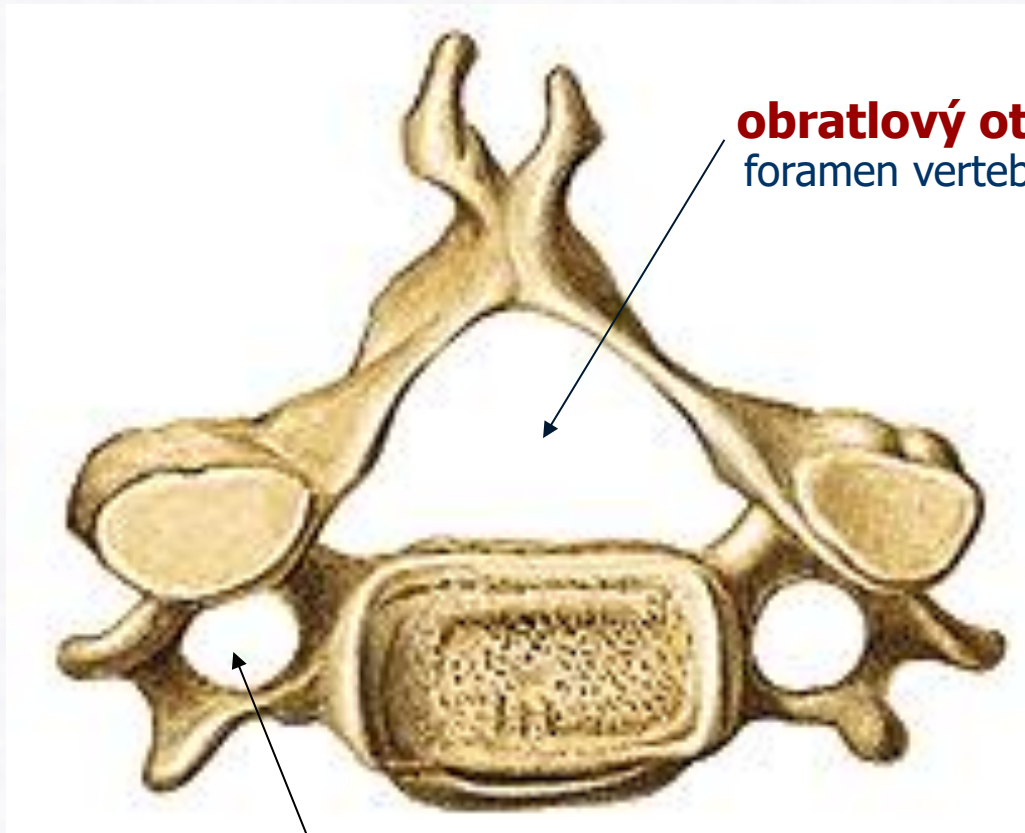

SPOJENÍ ATLAS–AXIS

C7 vertebra prominens

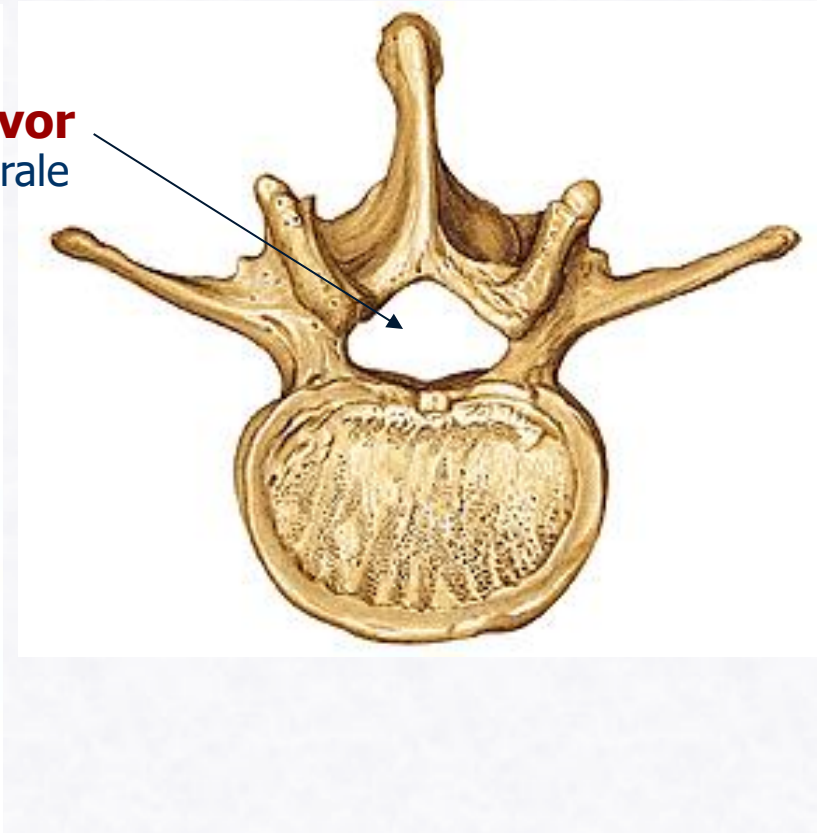
KRČNÍ OBRATEL

obratlový otvor
foramen vertebrale

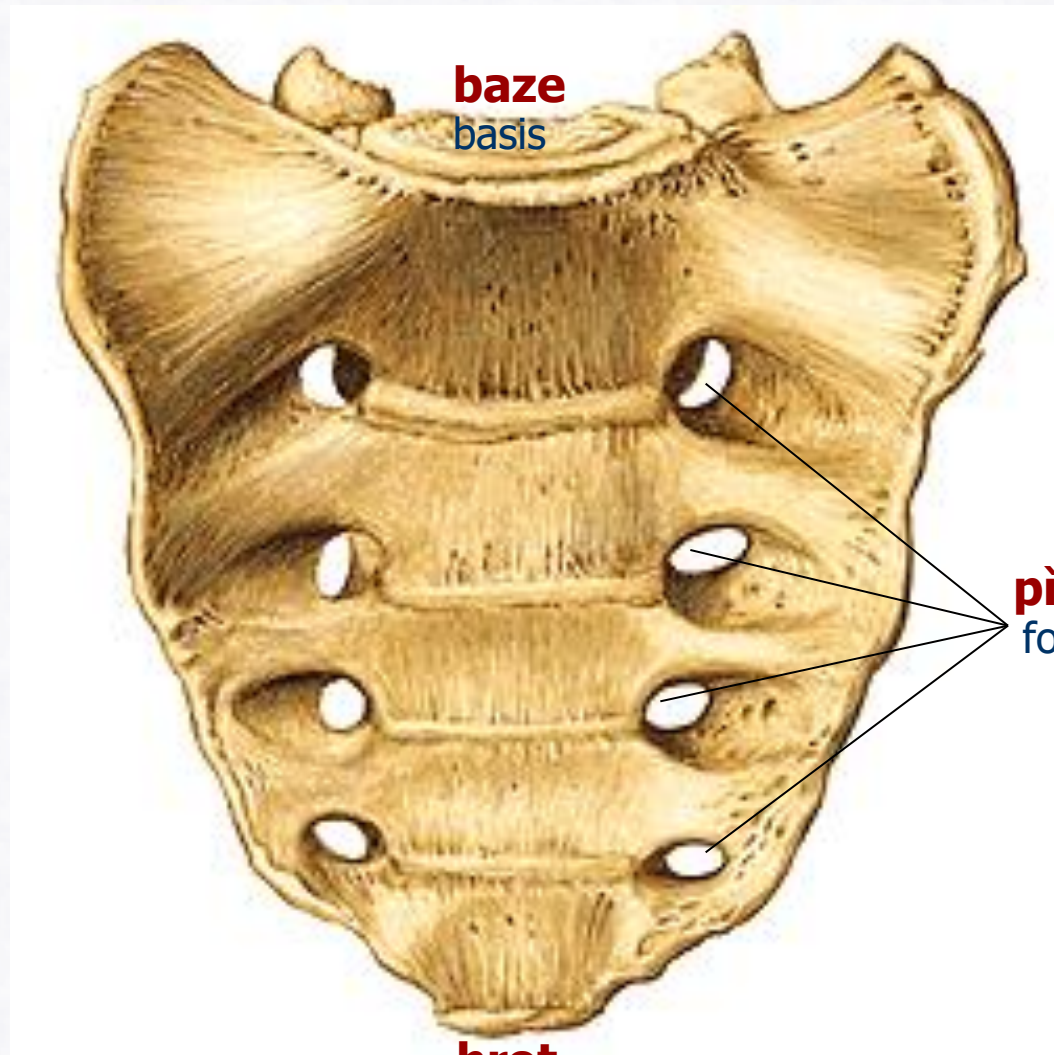
obratlová tepna (*arteria vertebralis*)

BEDERNÍ OBRATEL

KOST KŘÍŽOVÁ (os sacrum)

baze
basis

přední otvory
foramina sacralia ant.

hrot
apex

KOSTRČ (os coccygis)

rohý kostrče
cornu coccygis

Co 1

Co 2

Co 3

Co 4

Co 5

FYZIOLOGICKÁ ZAKŘIVENÍ PÁTEŘE

- páteř zakřivena v rovině sagitální a frontální
- v rovině sagitální je dvakrát esovitě prohnuta

❖ LORDÓZA – konvexitou vpřed

➤ KRČNÍ

➤ BEDERNÍ

❖ KYFÓZA – konvexitou vzad

➤ HRUDNÍ

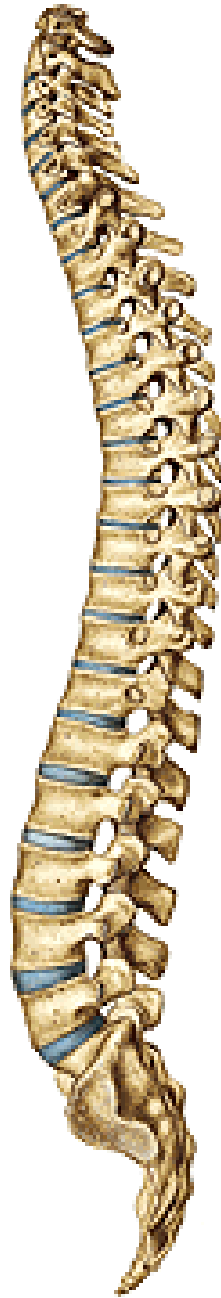
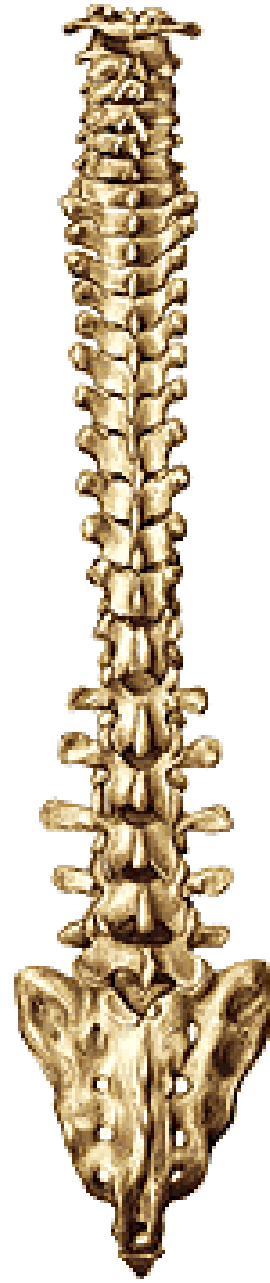
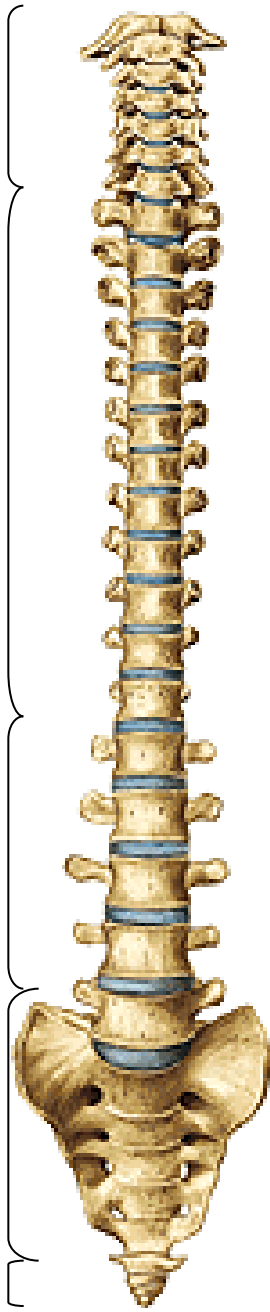
vertebrae cervicales
C1-C7

vertebrae thoracicae
Th1-Th12

vertebrae lumbales
L1-L5

vertebrae sacrales
S1-S5, os sacrum

os coccygis

krční lordóza

hrudní kyfóza

bederní lordóza

ODCHYLKY V ZAKŘIVENÍ PÁTEŘE

Rovina sagitální

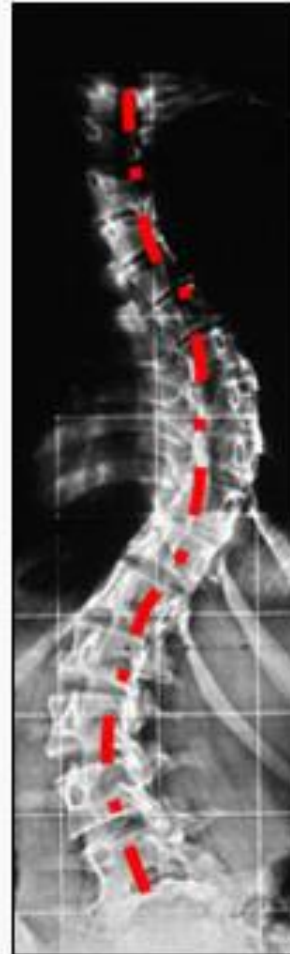
- **záda kulatá** (plynulá kyfóza v C i Th oblasti)
  - slabost šíjového svalstva, snížení meziobratlových plotének
  - extrémem je hrb (gibbus)
- **záda prohnutá** (výrazná lordóza i kyfóza)
  - atletické postavy
- **záda plochá** (nevýrazná zakřivení)
  - chabé zádové svalstvo

Rovina frontální

- **bočitost (skolióza)**

SKOLIÓZA

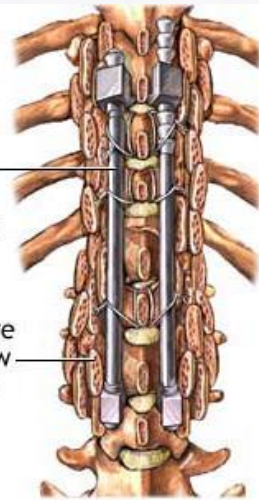

Scoliotic spine

Spinal fusion

Steel rods help support the fusion of the vertebrae

Bone grafts are placed to grow into the bone and fuse the vertebrae

© ADAM, Inc.

KOSTRA HRUDNÍKU

ŽEBRA (costae)

- dlouhé, zploštělé, obloukovité kosti
- tvořena tenkou vrstvou kompakty, uvnitř spongióza
- mají část kostěnou a chrupavčitou
- žebra pravá (costae verae) I.–VII. pár – připojena chrupavkou přímo k hrudní kosti
- žebra nepravá (costae spuriae) VIII.–X.pár – připojena chrupavčitě k VII. páru žeber
- žebra volná (costae fluctuantes) XI.–XII. pár – zavzata do svalů stěny břišní

HRUDNÍ KOST (sternum)

ŽEBRA (costae)

I.

hlavička
caput costae

krček
collum costae

II.

hrbolek
tuberculum costae
(připojení k příčnému
výběžku hrudních obratlů)

III.

tělo
corpus costae

VIII.

žlábek
sulcus costae (nerv.cévní svazek)

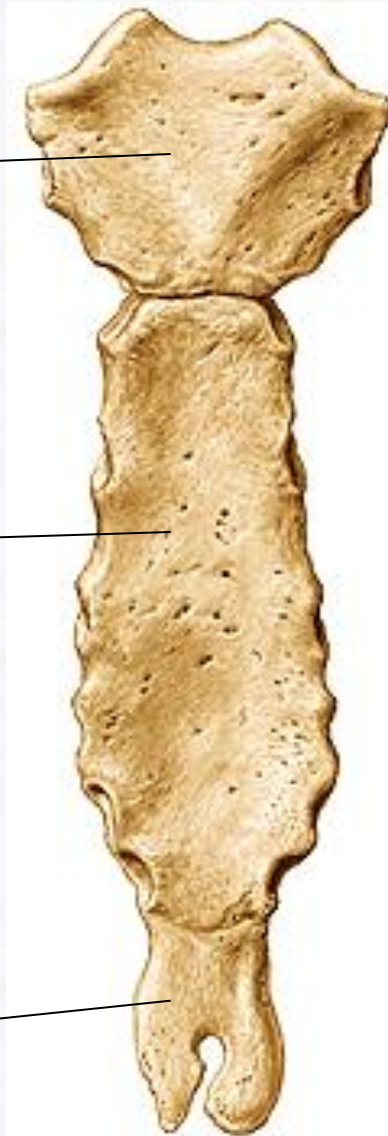

HRUDNÍ KOST (sternum)

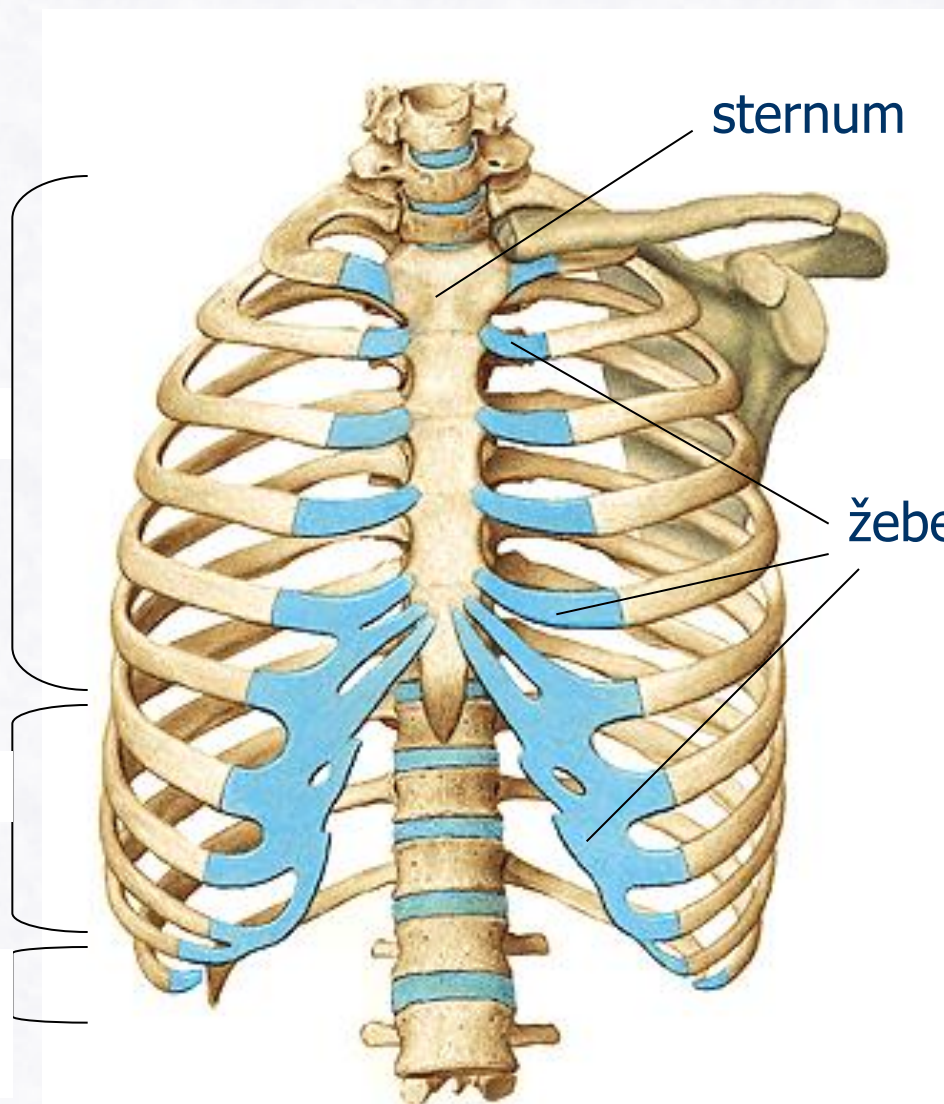
rukojet'
manubrium sterni

tělo
corpus sterni

mečovitý výběžek
processus xiphoideus

KOSTRA HRUDNÍKU

ŽEBRA PRAVÁ

costae verae I–VII

ŽEBRA NEPRAVÁ

costae spuriae VIII–X

ŽEBRA VOLNÁ

costae fluctuantes

XI–XII

KOSTRA LEBKY (cranium)

MOZKOVÁ ČÁST (neurocranium)

- klenba lební (calva)

- tvořena plochými kostmi vzájemně spojenými švy (suturami)
- desmogenní osifikace

- spodina lební (baze)

- tvořena plochými kostmi, spojenými švy
- chondrogenní osifikace

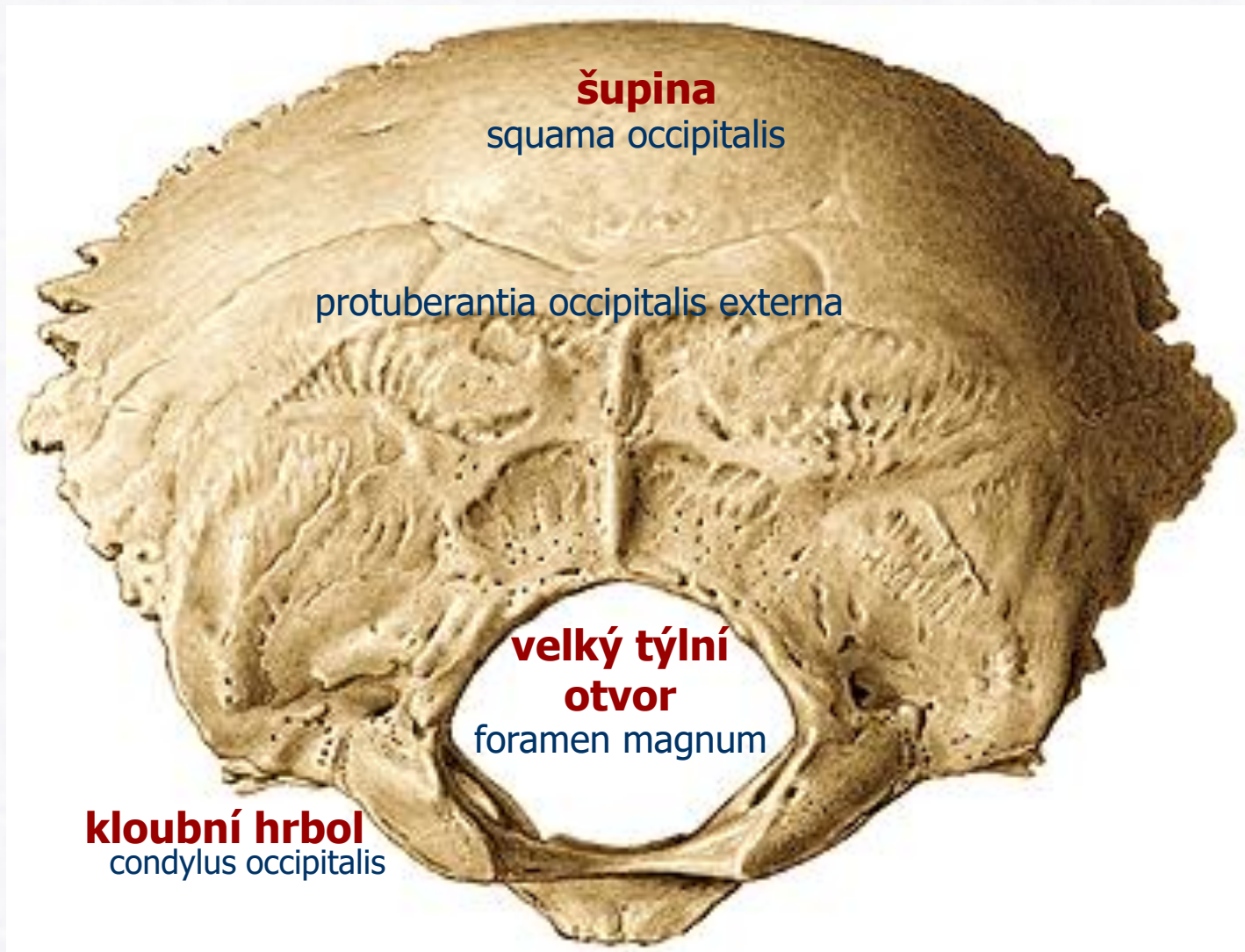
OBLIČEJOVÁ ČÁST (splanchnocranium)

- ploché kosti spojené švy kromě mandibuly – spojena s kostí spánkovou kloubně → kloub čelistní
- chondrogenní osifikace

MOZKOVÁ ČÁST (neurocranium)

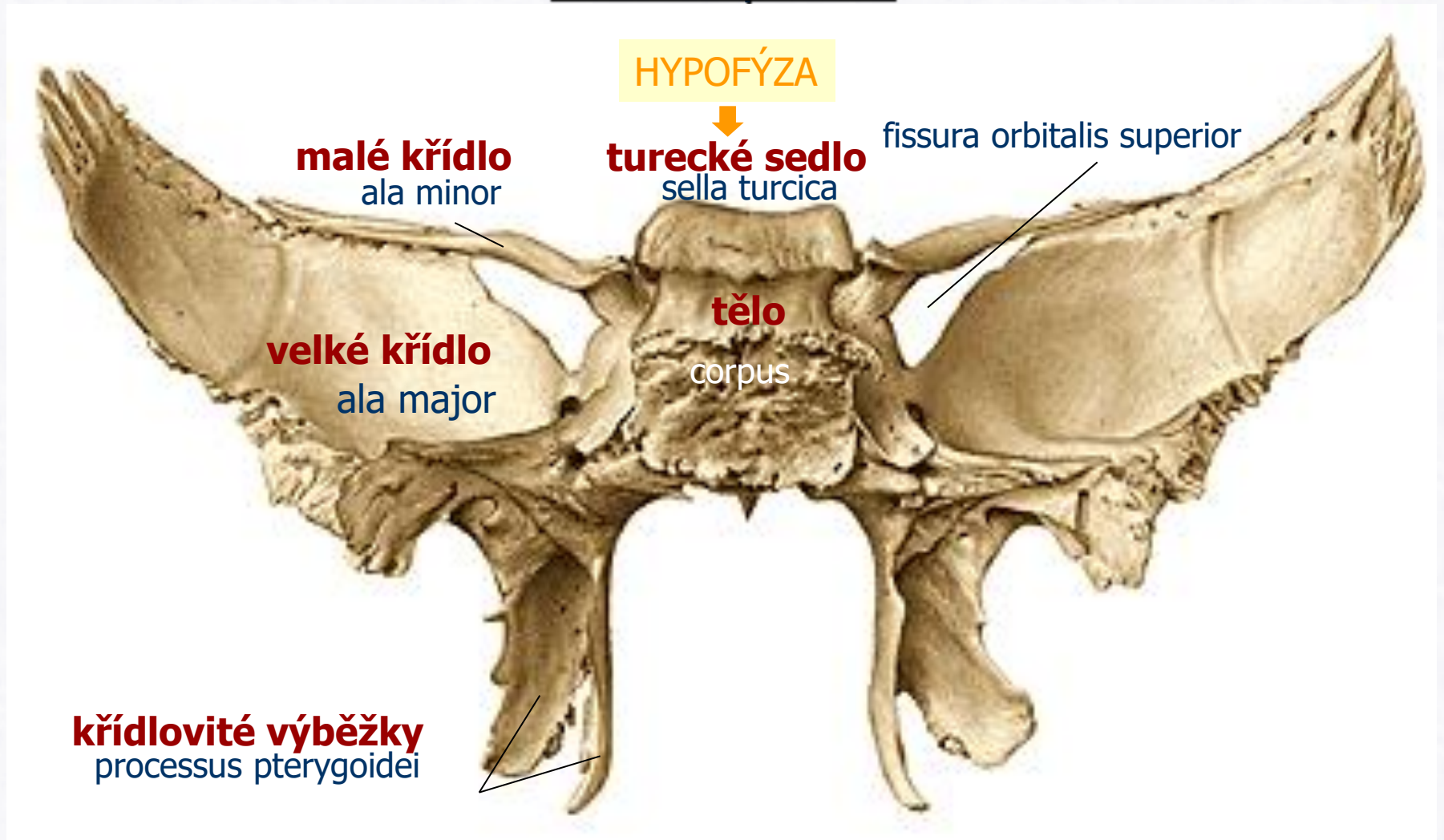
- 1) KOST TÝLNÍ (os occipitale)
- 2) KOST KLÍNOVÁ (os sphenoidale)
- 3) KOST ČIHOVÁ (os ethmoidale)
- 4) KOST ČELNÍ (os frontale)
- 5) KOST SPÁNKOVÁ (os temporale)
- 6) KOST TEMENNÍ (os parietale)

KOST TÝLNÍ (os occipitale)

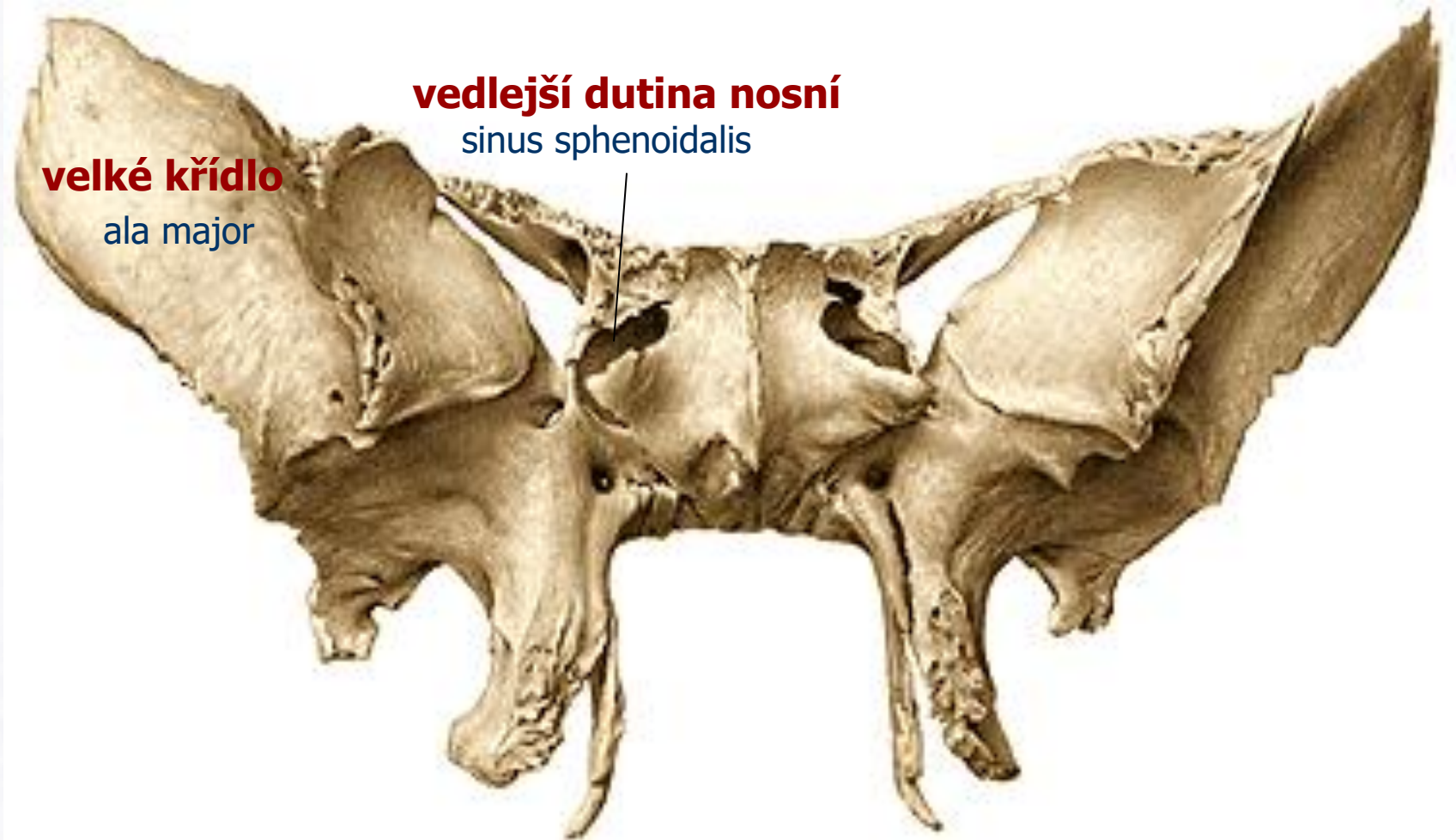
KOST KLÍNOVÁ (os sphenoidale)

dorsální pohled

KOST KLÍNOVÁ (os sphenoidale)

ventrální pohled

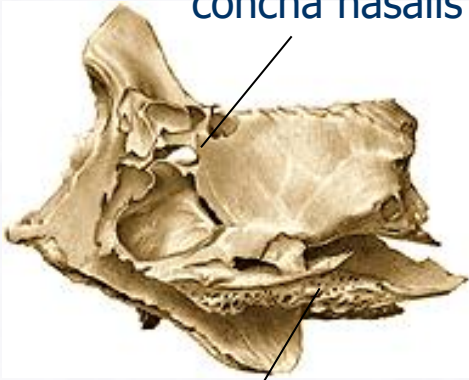

velké křídlo
ala major

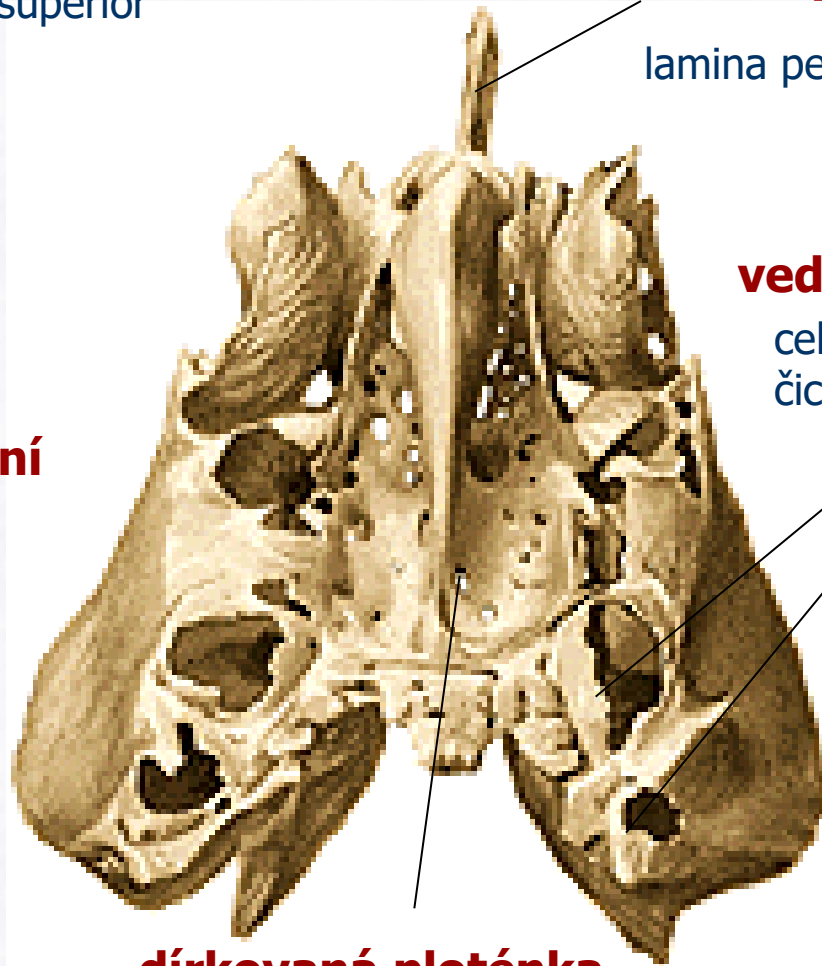
vedlejší dutina nosní
sinus sphenoidalis

KOST ČIHOVÁ (os ethmoidale)

horní skořepa nosní
concha nasalis superior

střední skořepa nosní
concha nasalis media

vertikální ploténka

lamina perpendicularis

vedlejší dutina nosní

cellulae ethmoidales
čichového labyrintu

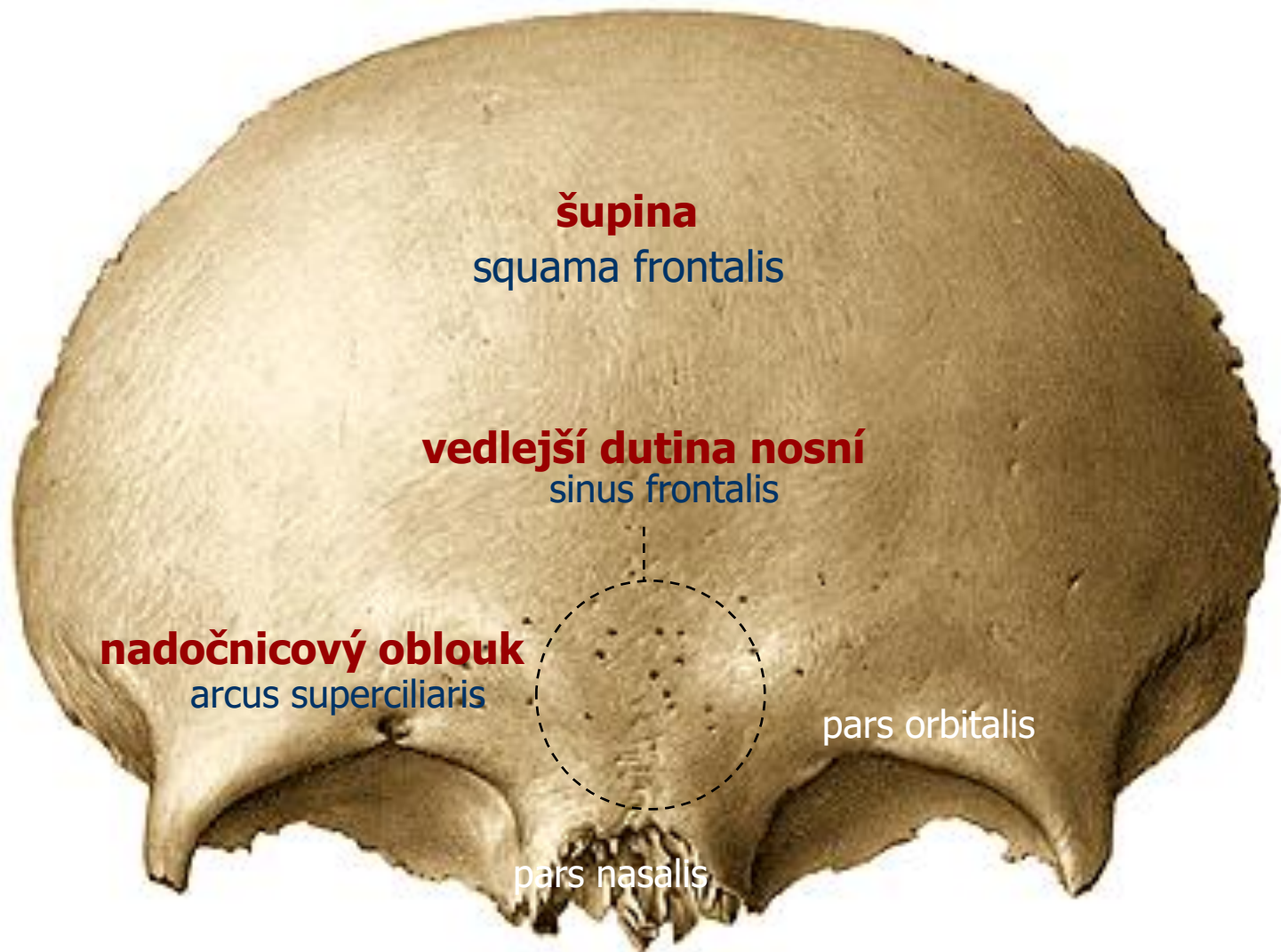
dírkovaná ploténka

lamina cribrosa

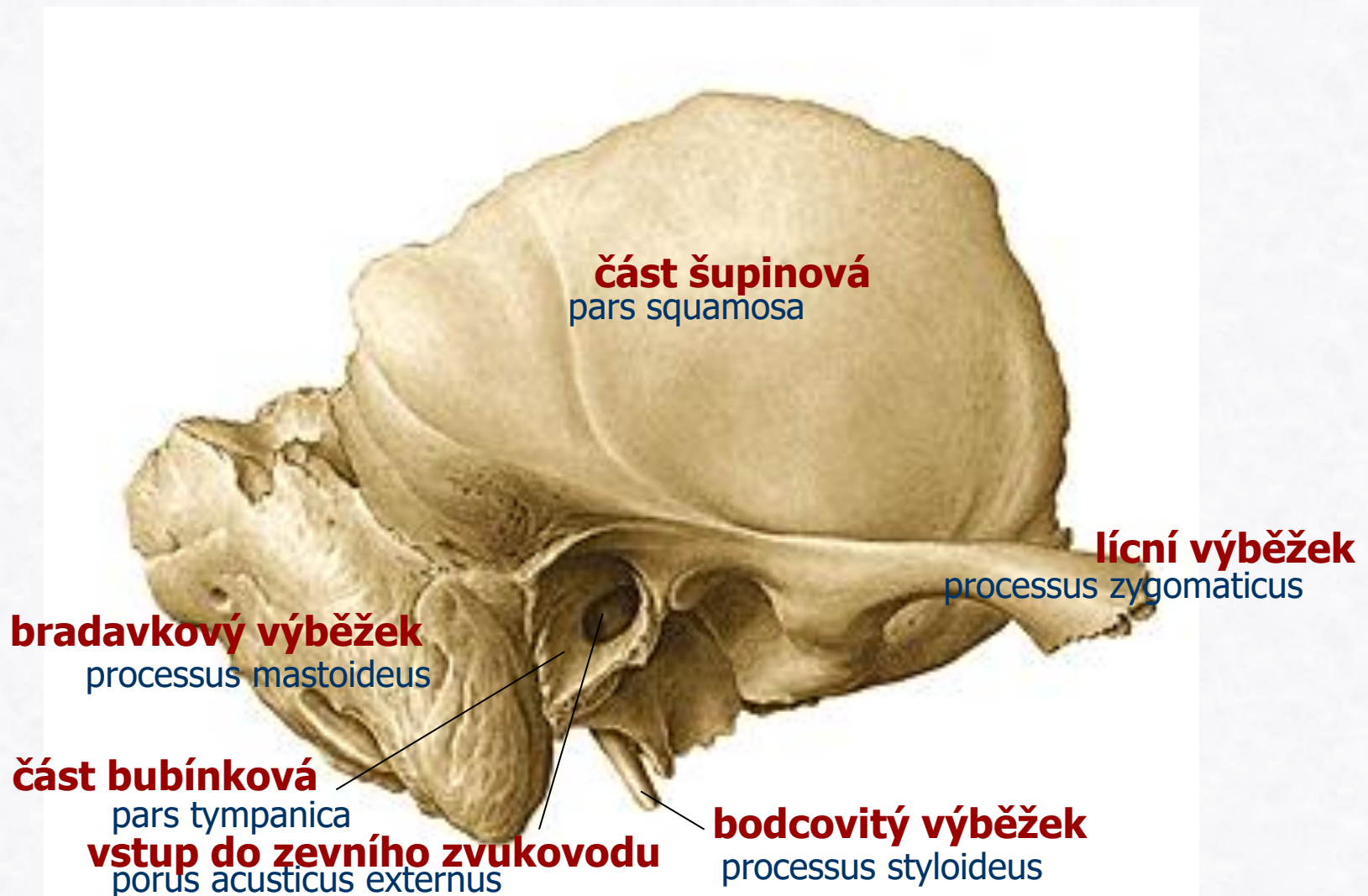
KOST ČELNÍ (os frontale)

ventrální pohled

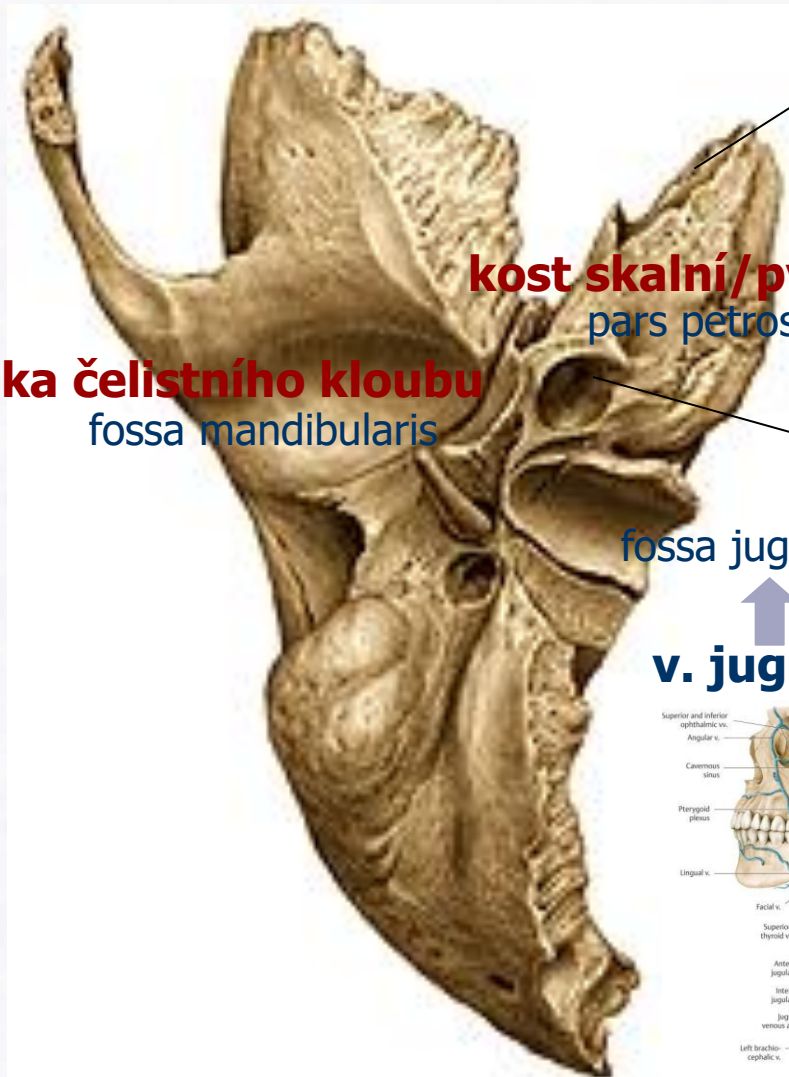

KOST SPÁNKOVÁ (os temporale)

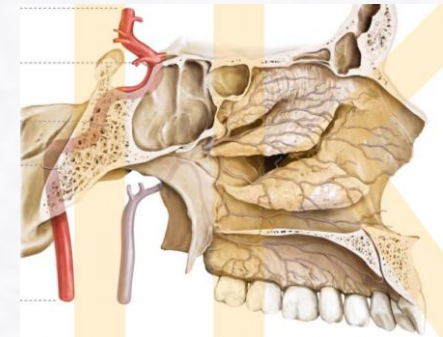
laterální pohled

KOST SPÁNKOVÁ (os temporale) pohled zespodu (facies inferior)

foramen caroticum internum

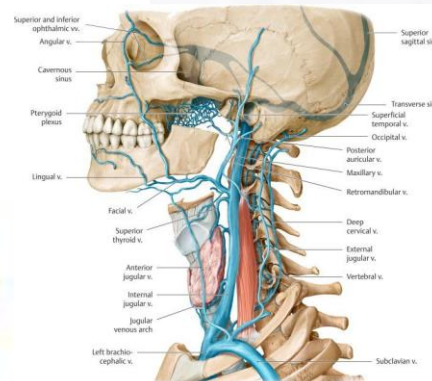

foramen caroticum externum

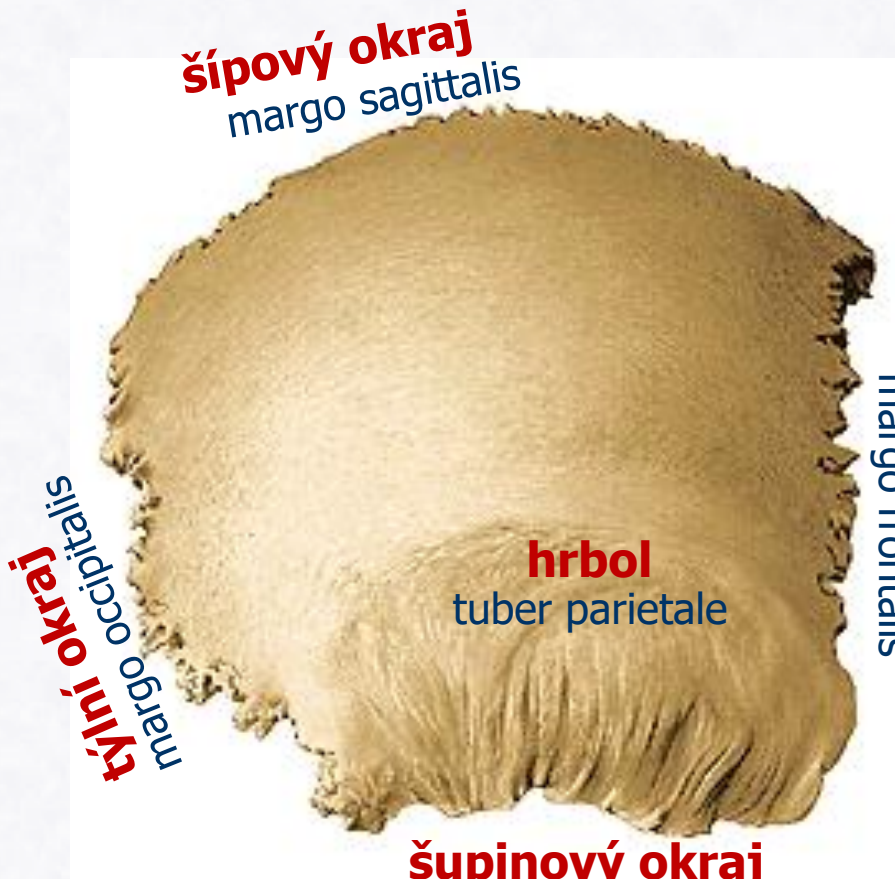
a. carotis int.

fossa jugularis

v. jugularis int.

KOST TEMENNÍ (os parietale)

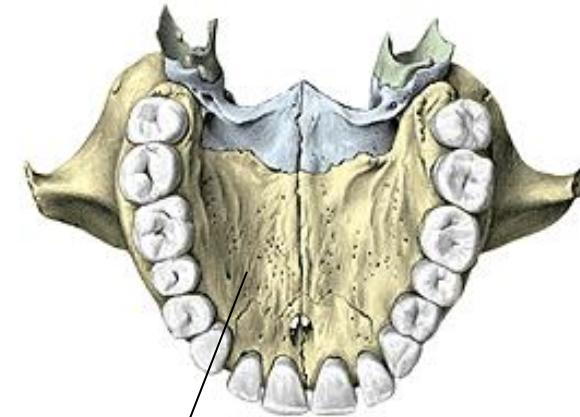
OBLIČEJOVÁ ČÁST (splanchnocranium)

- 1) HORNÍ ČELIST (maxilla)
- 2) KOST LÍCNÍ (os zygomaticum)
- 3) KOST PATROVÁ (os palatinum)
- 4) DOLNÍ ČELIST (mandibula)
- 5) JAZYLKA (os hyoideum)
- 6) KOST SLZNÍ (os lacrimale)
- 7) KOST NOSNÍ (os nasale)
- 8) KOST RADLIČNÁ (vomer)
- 9) DOLNÍ SKOŘEPA NOSNÍ (concha nasalis inferior)
- 10) SLUCHOVÉ KŮSTKY (ossicula auditus)

HORNÍ ČELIST (maxilla)

čelní výběžek
processus frontalis

část očnícová
facies orbitalis

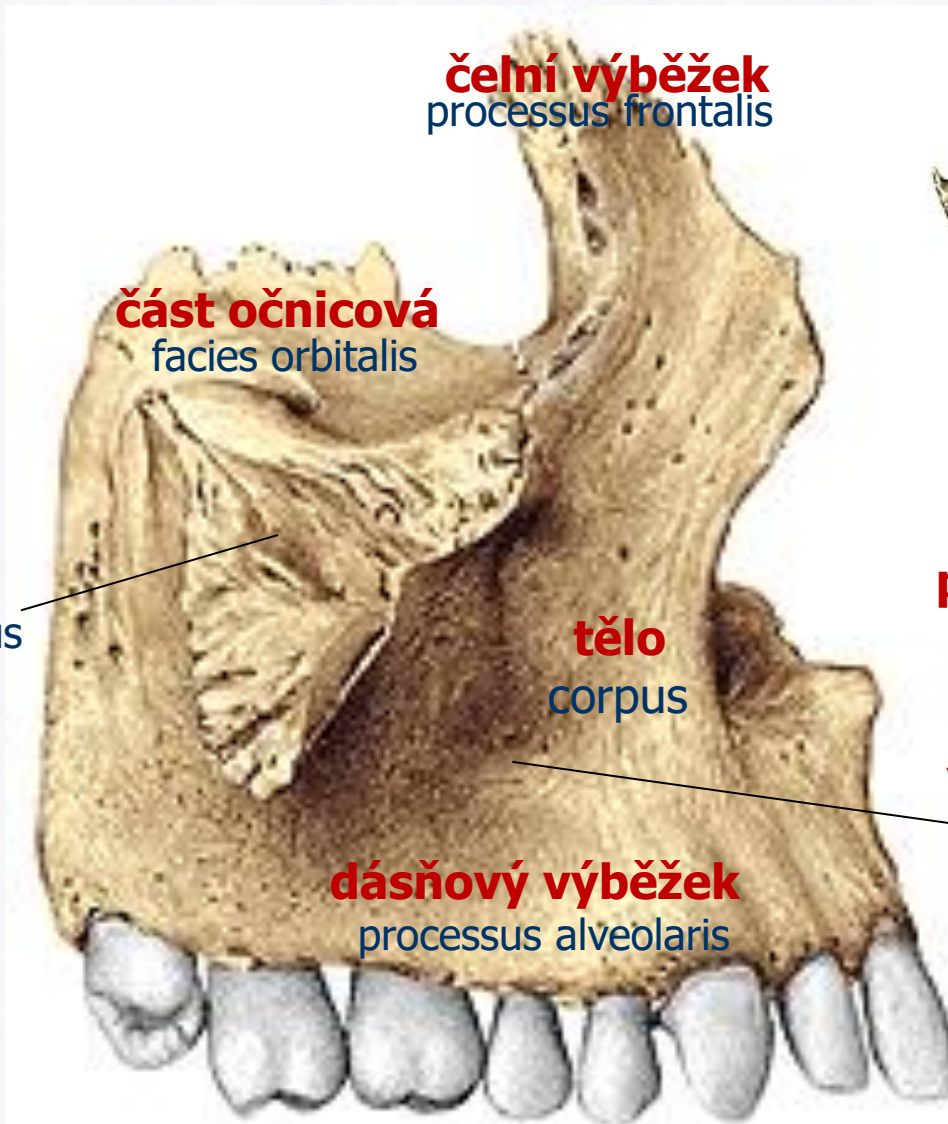
patrový výběžek
processus palatinus

lícni výběžek
processus zygomaticus

tělo
corpus

vedlejší dutina nosní
sinus maxillaris

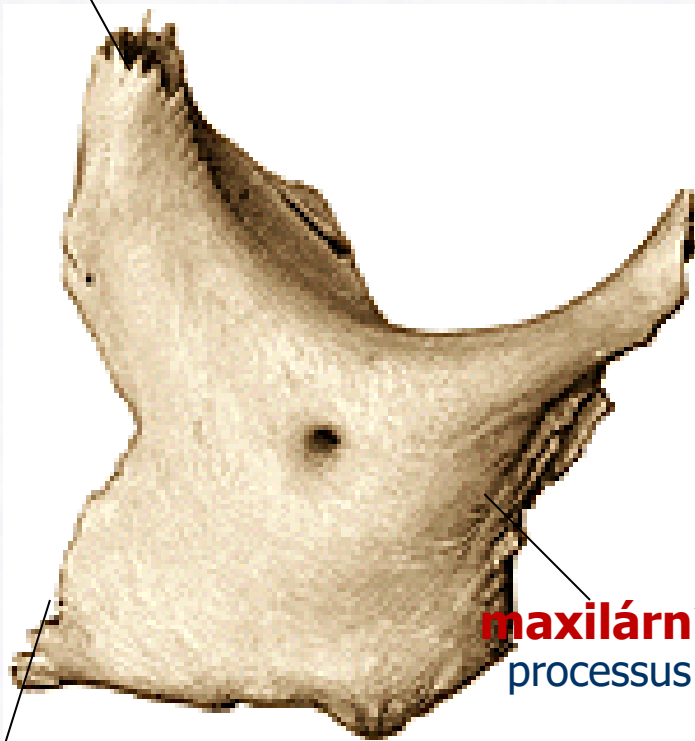
dásňový výběžek
processus alveolaris

KOST LÍCNÍ (os zygomaticum)

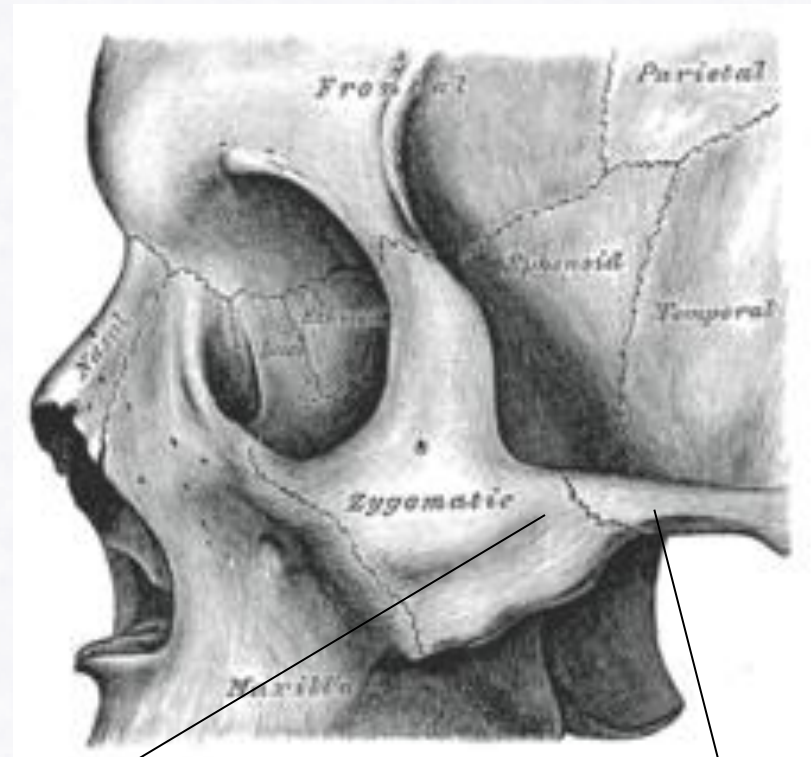
pravá strana

čelní výběžek
processus frontalis

maxilární výběžek
processus maxillaris

spánkový výběžek
processus temporalis

JAŘMOVÝ OBLOUK

arcus zygomaticus

spánkový výběžek
kosti lícní

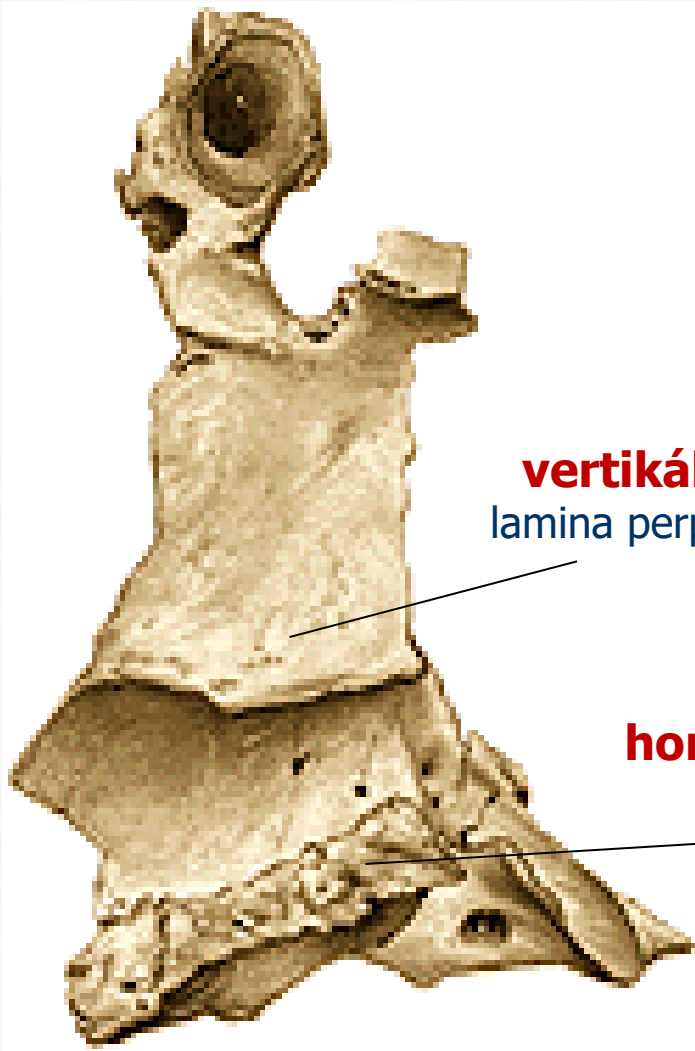
+

lícni výběžek
kosti spánkové

KOST PATROVÁ (os palatinum)

pohled z mediální strany

pohled zezadu

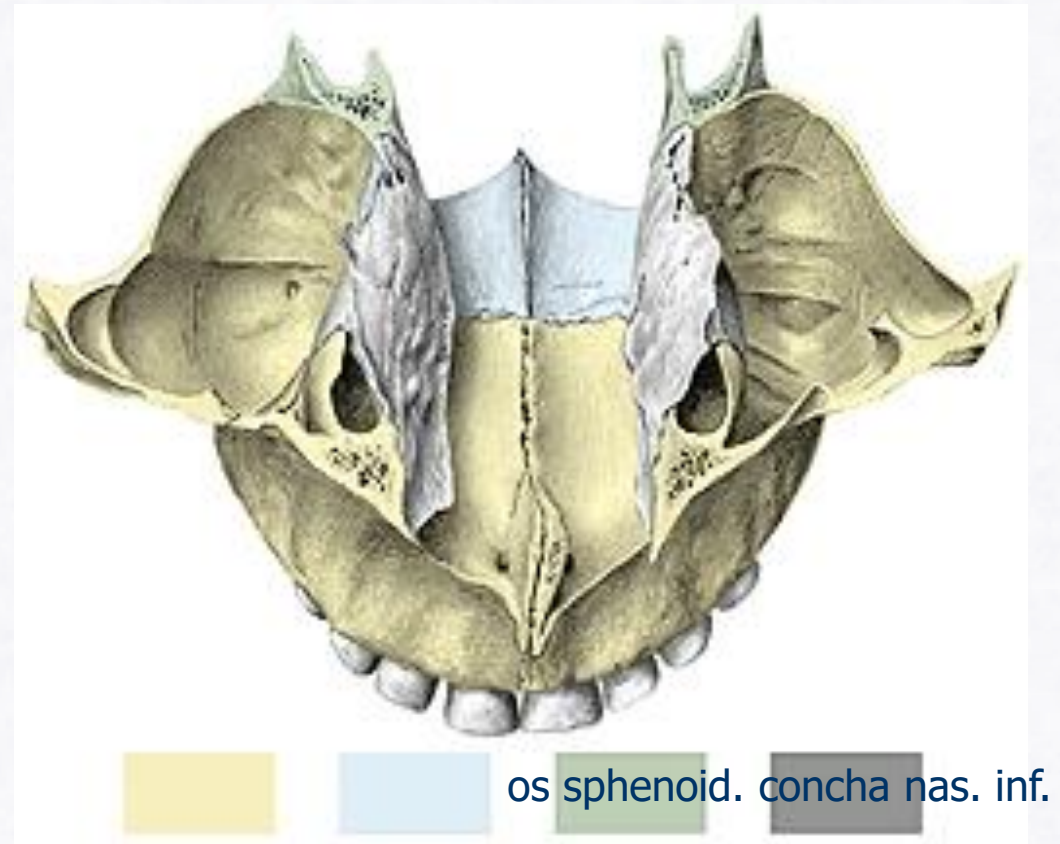
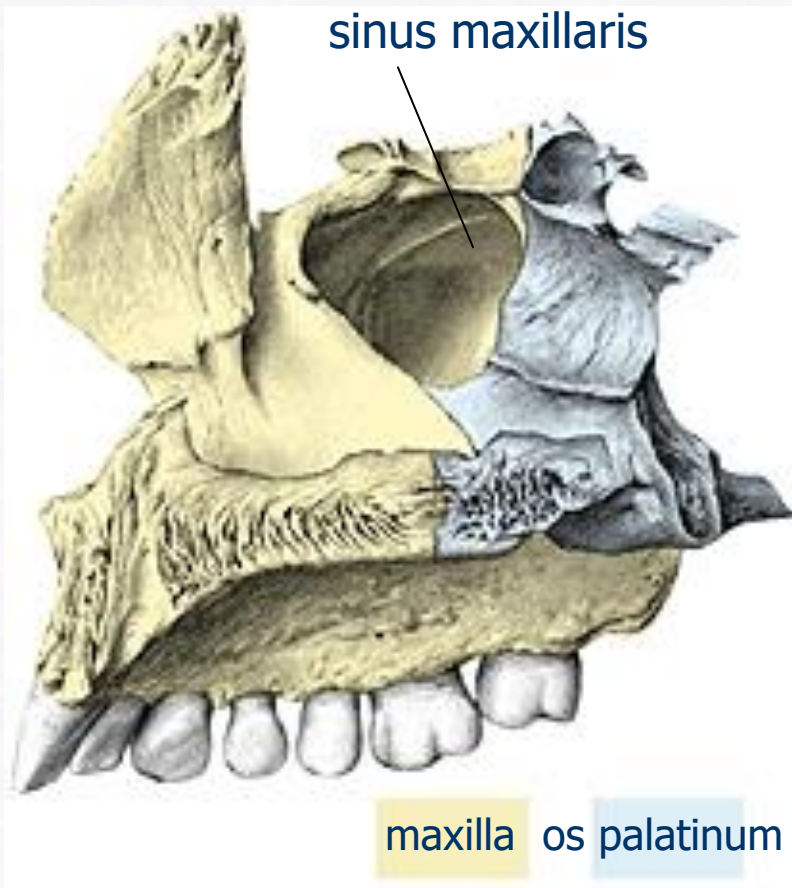
vertikální ploténka
lamina perpendicularis

horizontální ploténka
lamina horizontalis

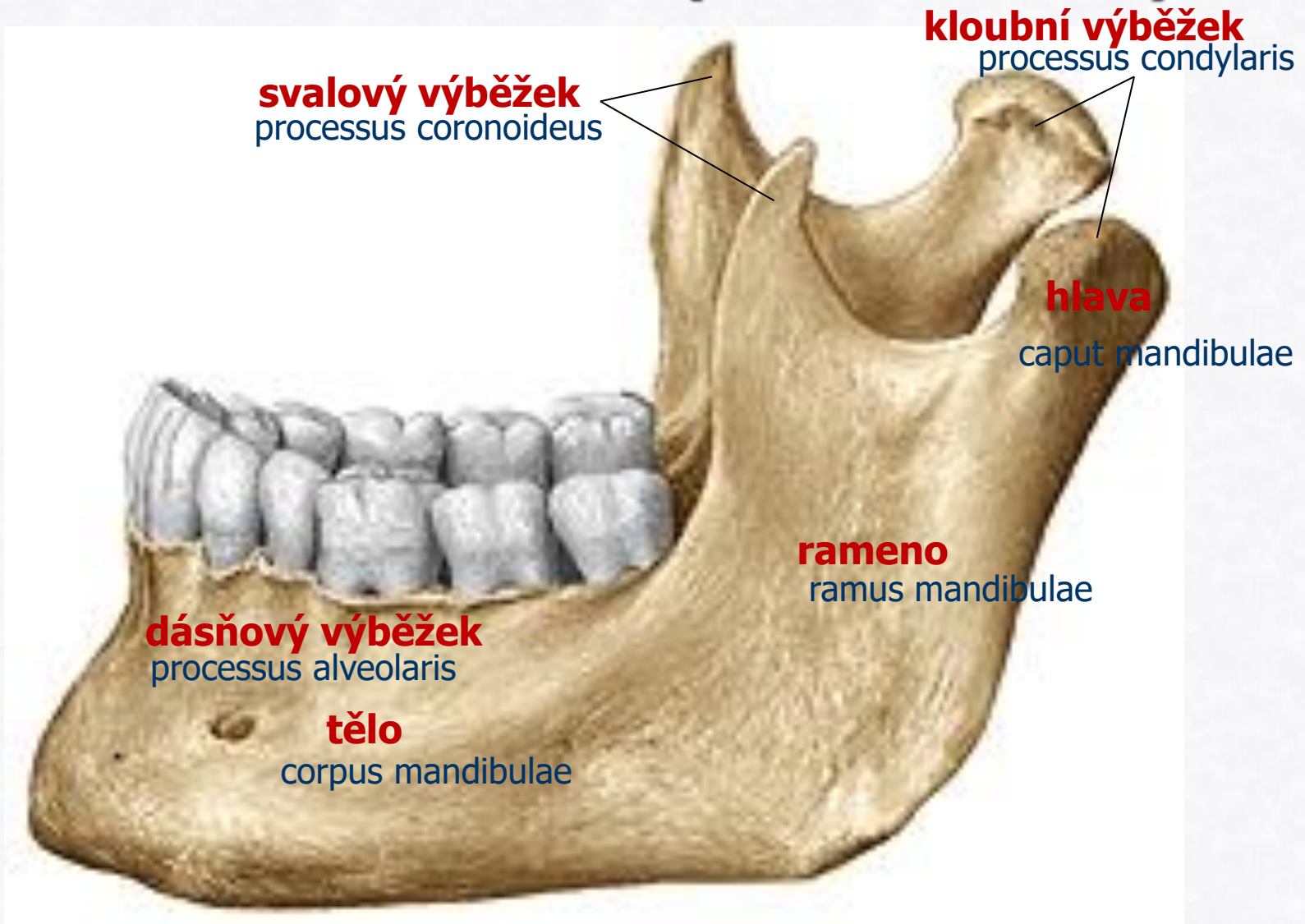

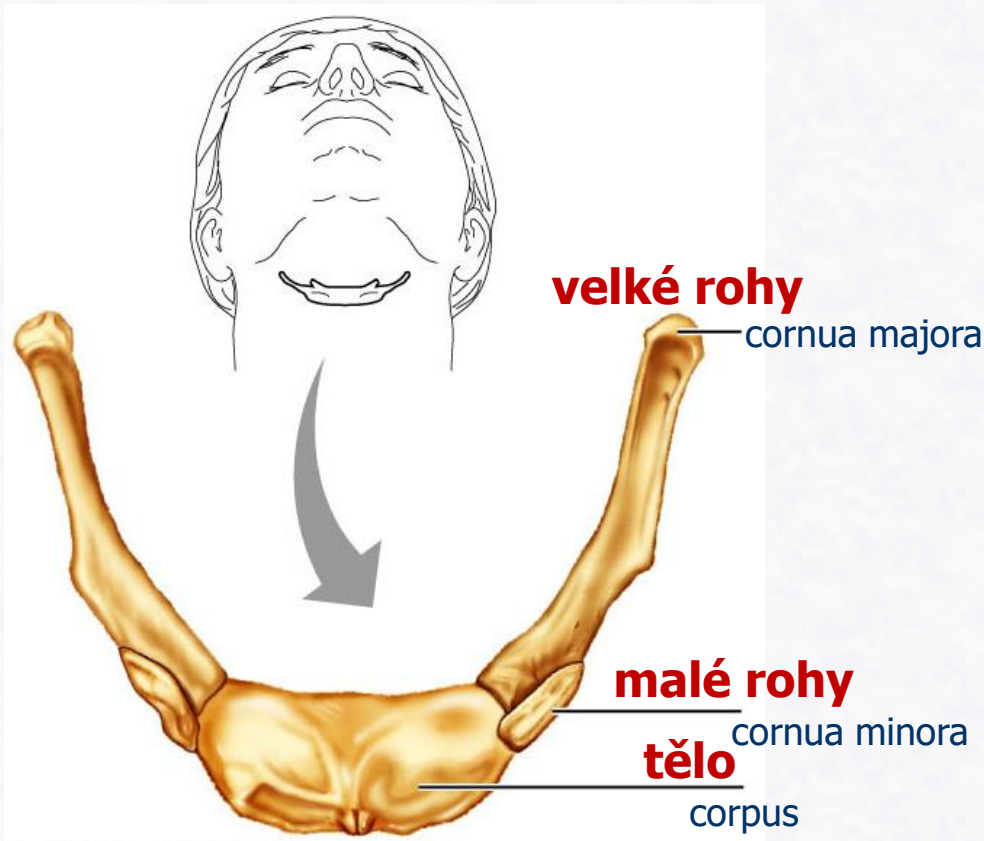
SPOJENÍ PATROVÉ KOSTI A HORNÍ ČELISTI

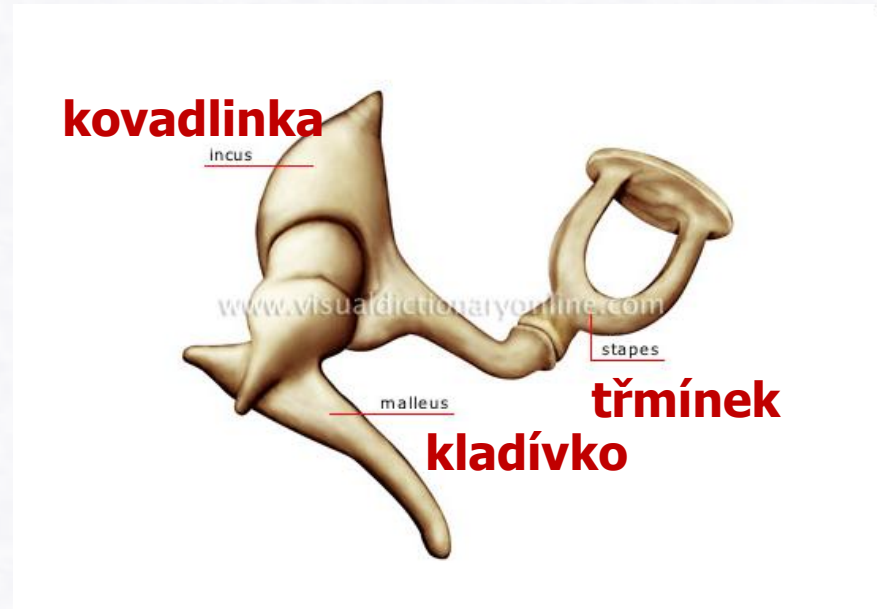
DOLNÍ ČELIST (mandibula)

JAZYLKA (os hyoideum)

SLUCHOVÉ KŮSTKY (ossicula auditus)

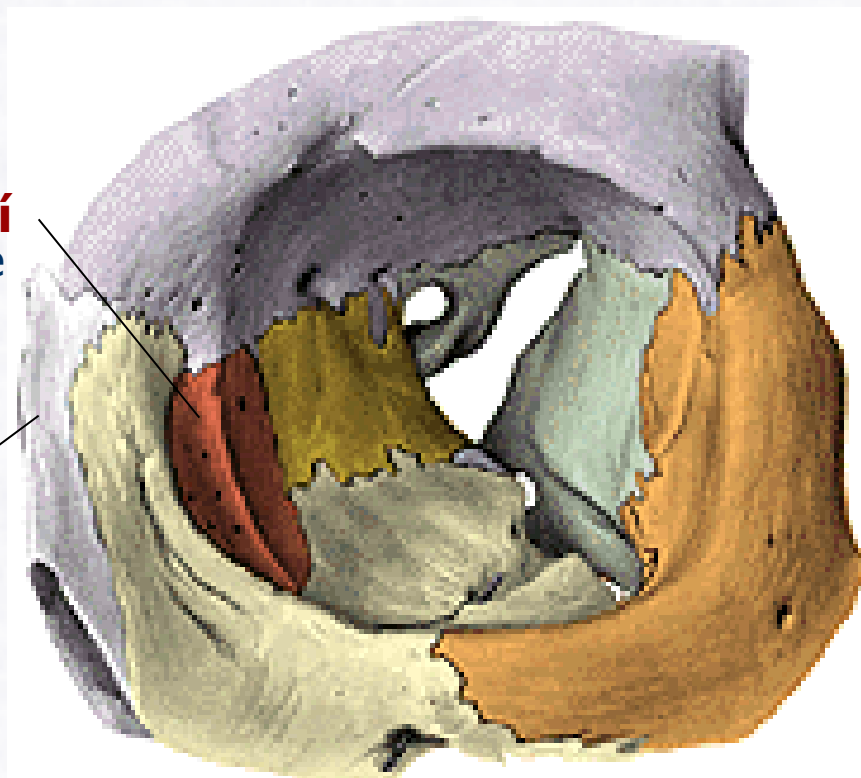

OČNICE (orbita)

levá strana

kost slzní
os lacrimale

kost nosní
os nasale

os nasale

os ethmoidale os sphenoidale

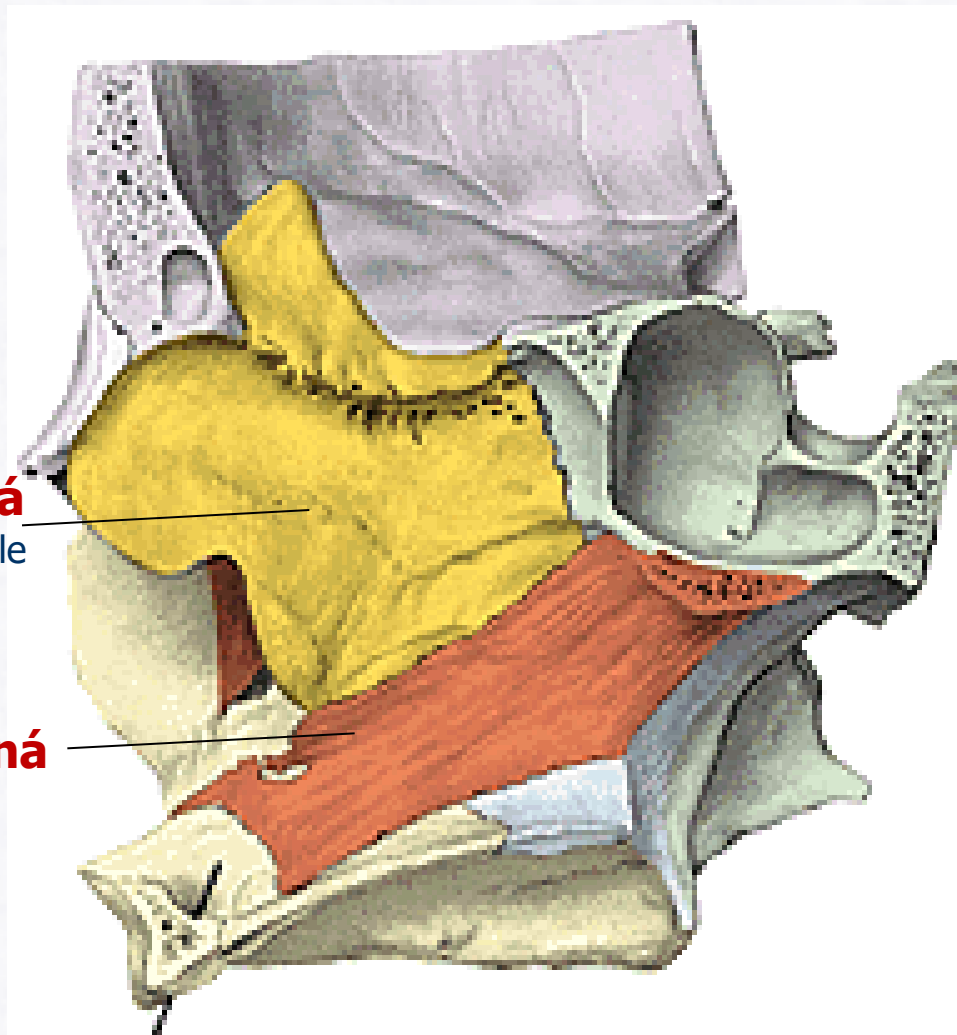
os frontale

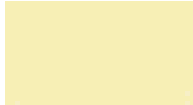

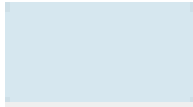

os zygomaticum os lacrimale

os palatinum

maxilla

KOSTĚNÁ NOSNÍ PŘEPÁŽKA (septum nasi osseum)

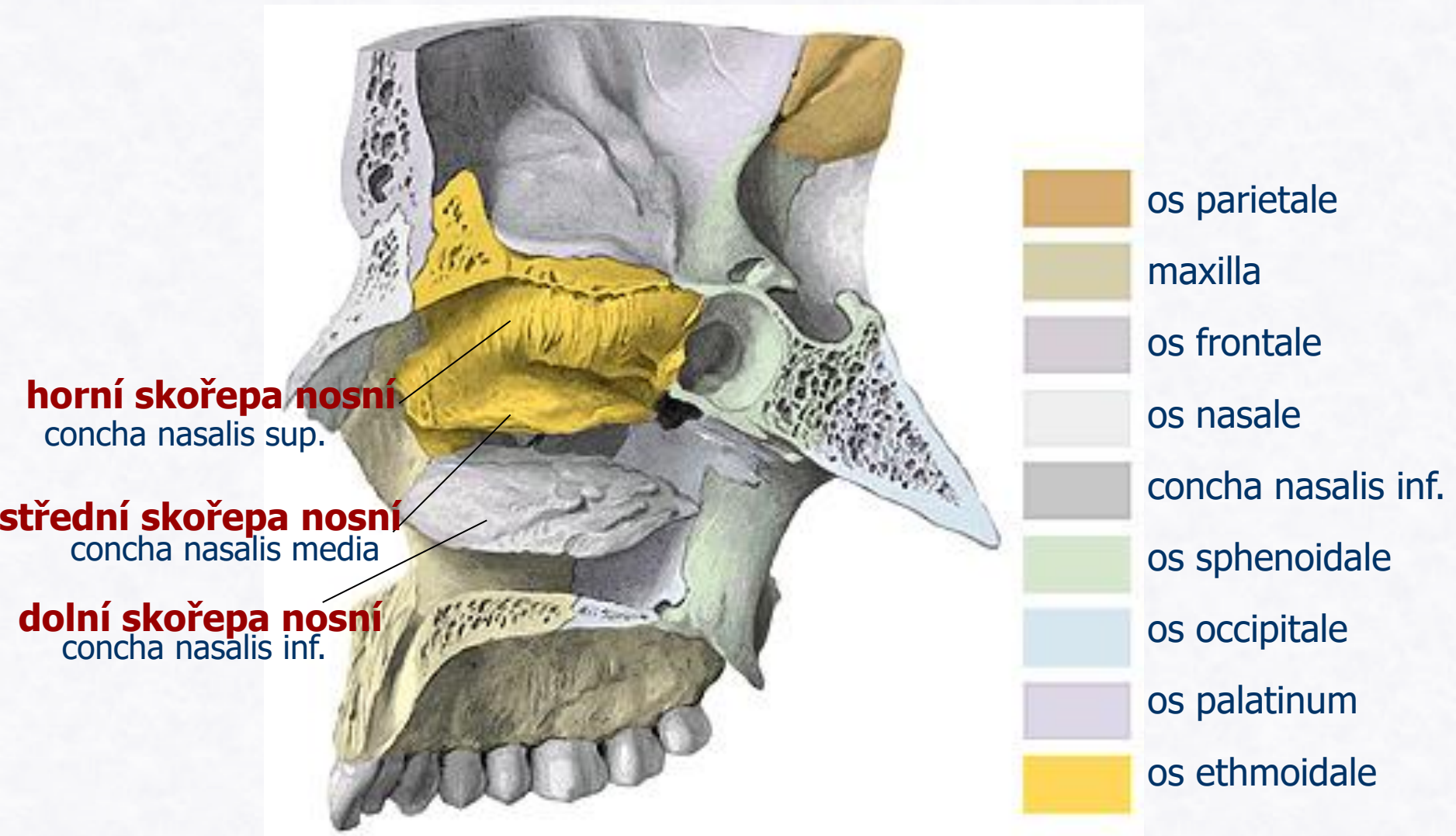
	maxilla
	os frontale
	os nasale
	os sphenoidale
	os palatinum
	os ethmoidale
	vomer
	os lacrimale

kost čichová
os ethmoidale

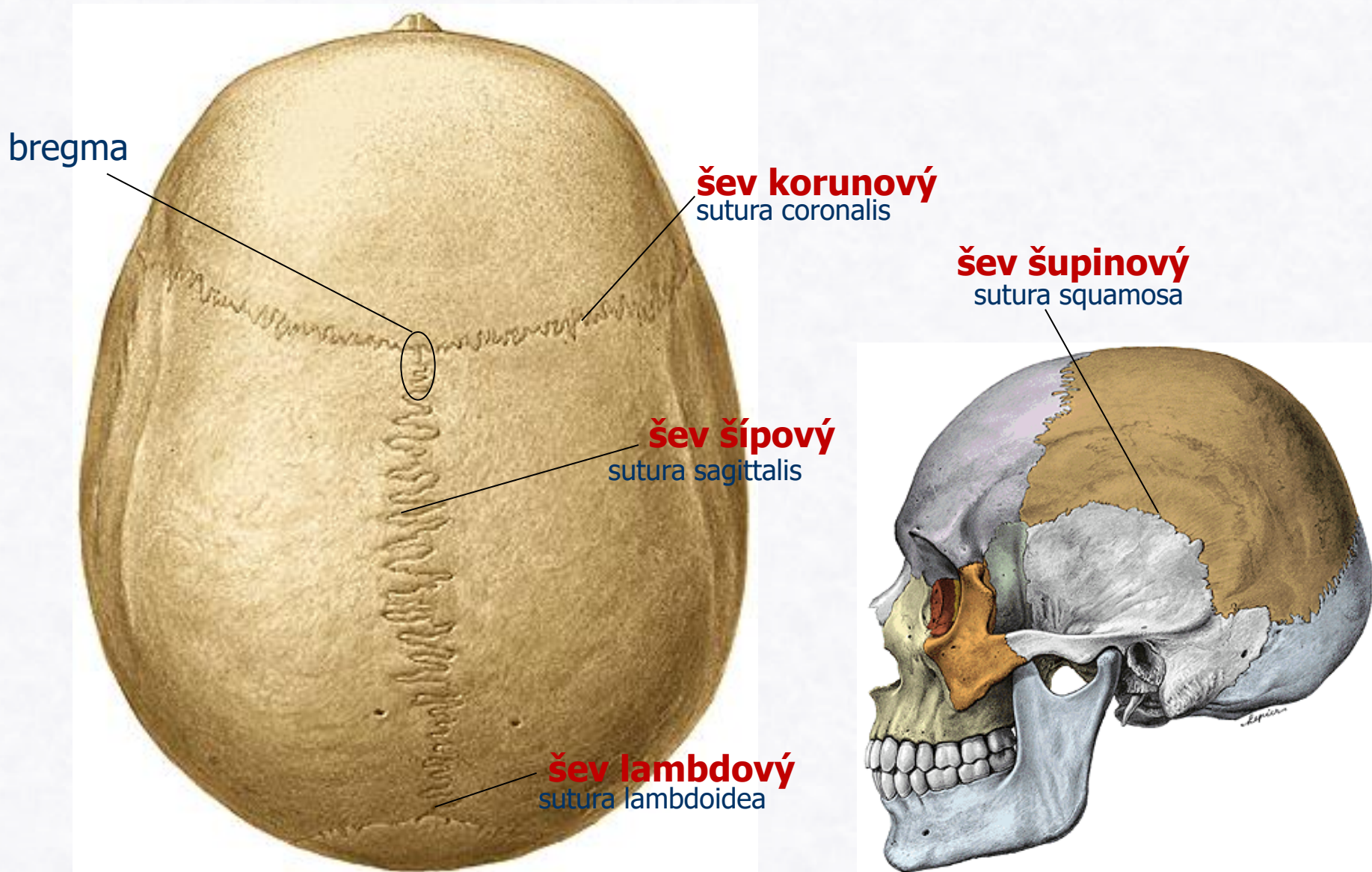
kost radličná
vomer

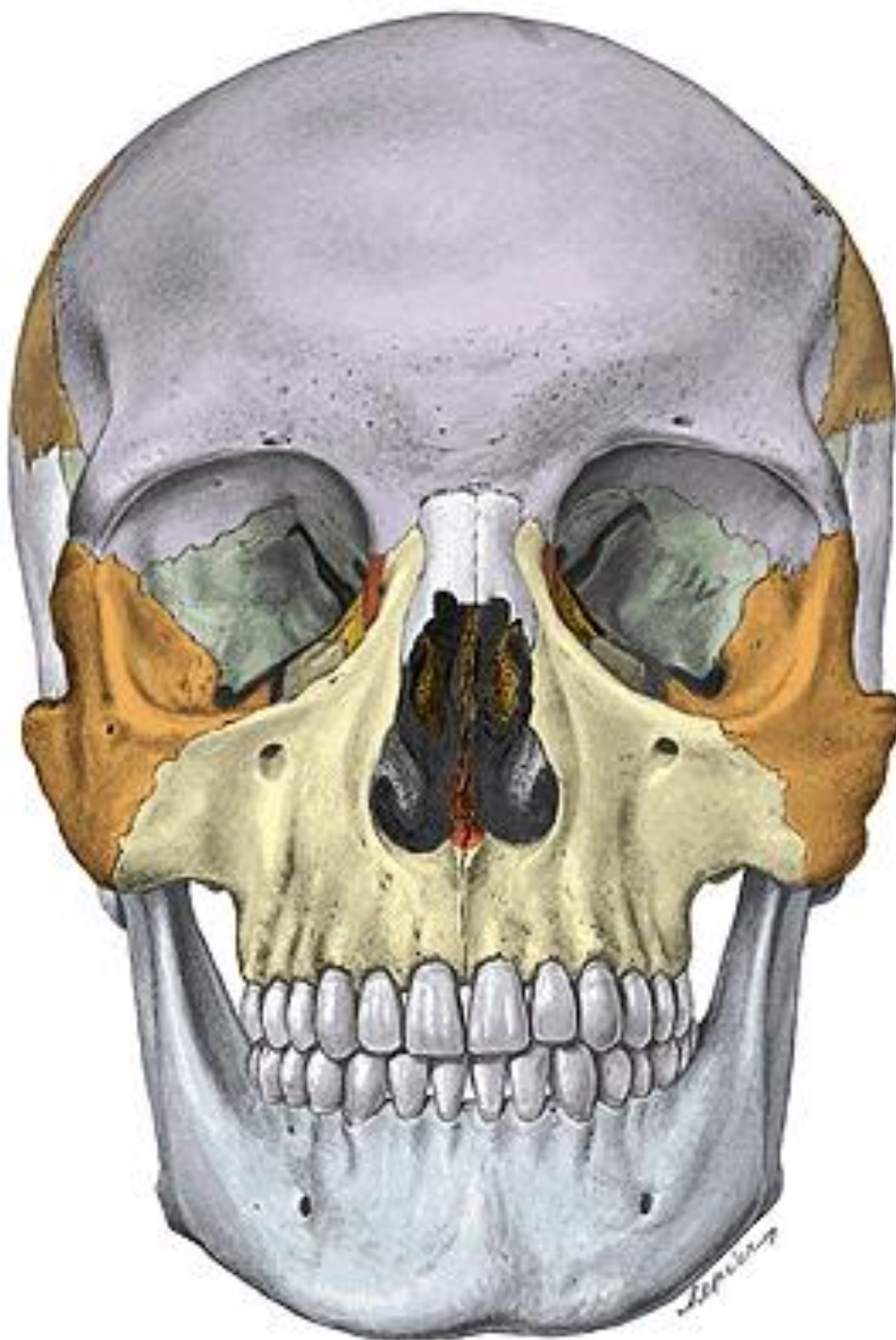
NOSNÍ DUTINA (cavum nasi)

laterální pohled

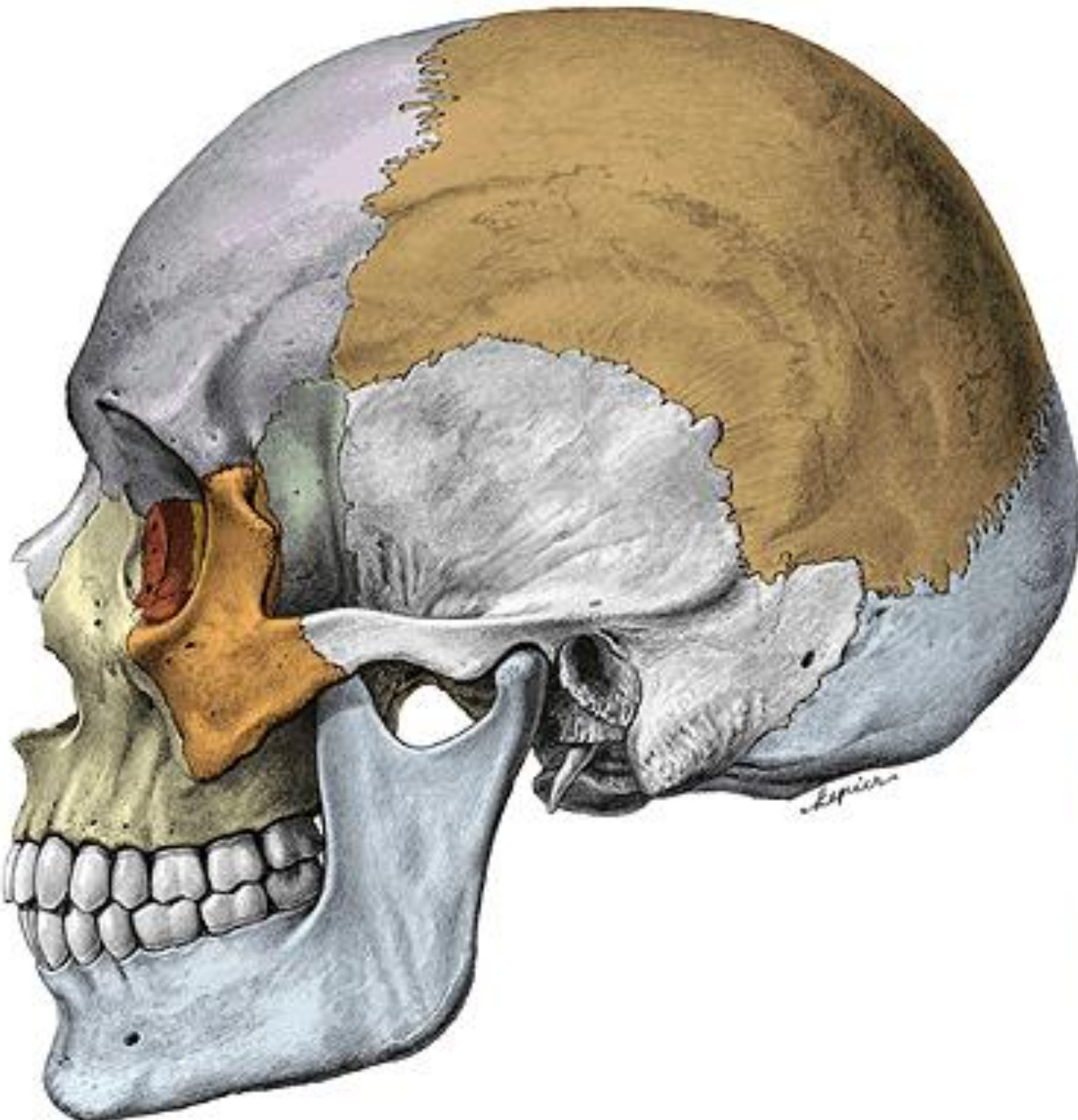
LEBKA JAKO CELEK – švy (sutury)

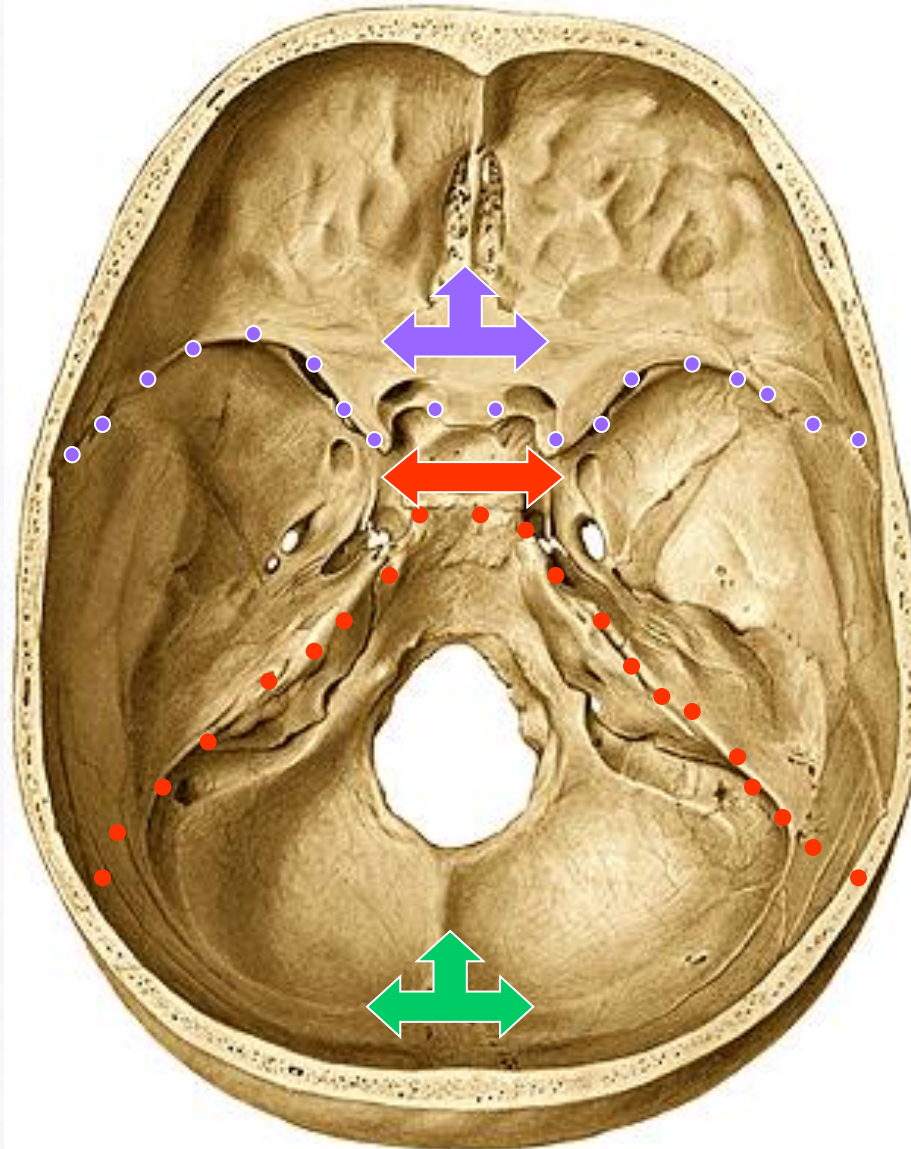
- os frontale
- os nasale
- maxilla
- os zygomaticum
- os temporale
- concha nasalis inf.
- mandibula
- os lacrimale
- vomer
- os ethmoidale
- os parietale
- os sphenoidale

- os frontale
- os parietale
- os occipitale
- os nasale
- os lacrimale
- os zygomaticum
- os sphenoidale
- os ethmoidale
- os temporale
- maxilla
- mandibula

SPODINA LEBNÍ (basis cranii)

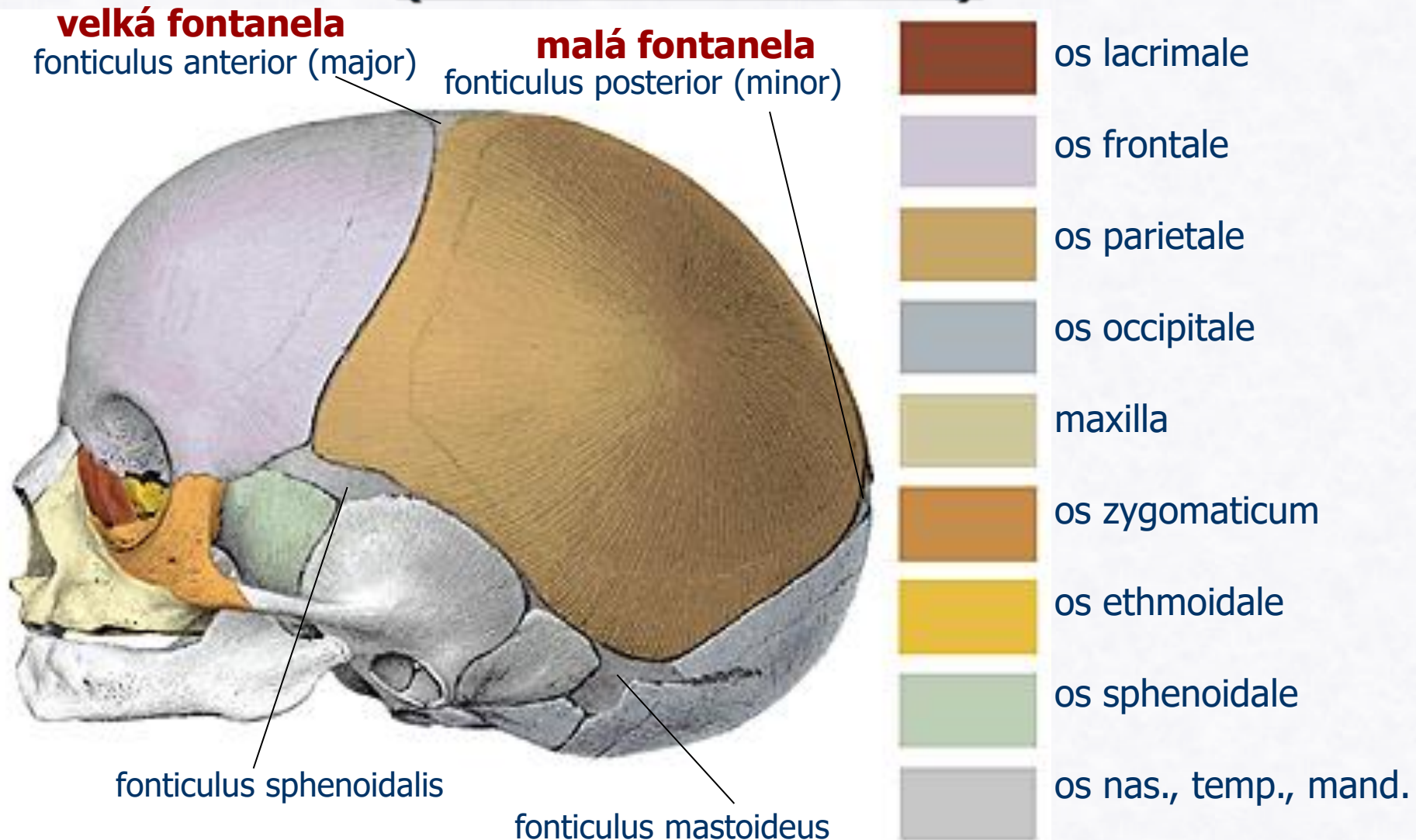

PŘEDNÍ JÁMA LEBNÍ
(fossa cranii anterior)
*/čelní mozkové laloky,
rhinencephalon/*

STŘEDNÍ JÁMA LEBNÍ
(fossa cranii media)
/spánkové laloky, hypofýza/

ZADNÍ JÁMA LEBNÍ
(fossa cranii posterior)
*/prodloužená mícha, most,
mozeček, střední mozek/*

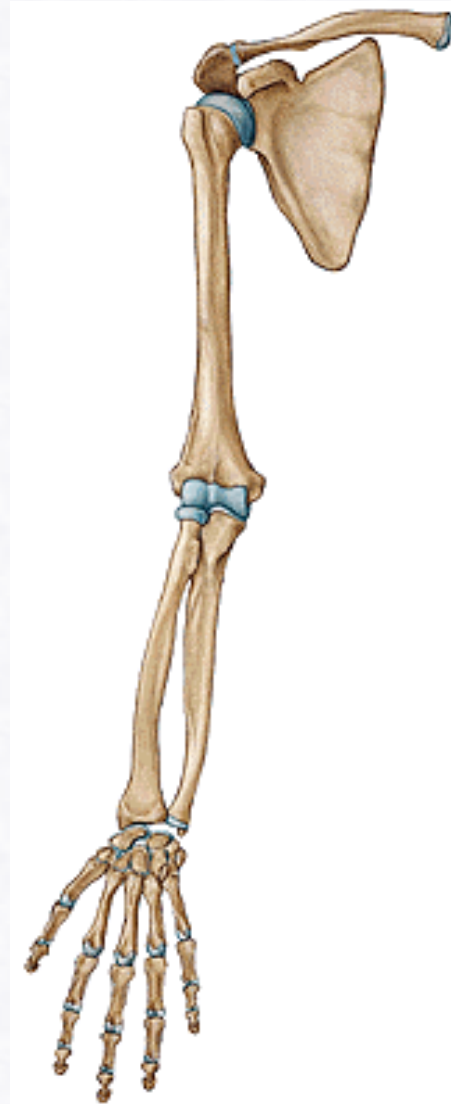
LEBKA NOVOROZENCE (cranium neonati)

KOSTRA KONČETIN

- PLETENEK (cingulum)
- VOLNÁ KONČETINA (extremitas libera)

KOSTRA HORNÍ KONČETINY

kostra pletence

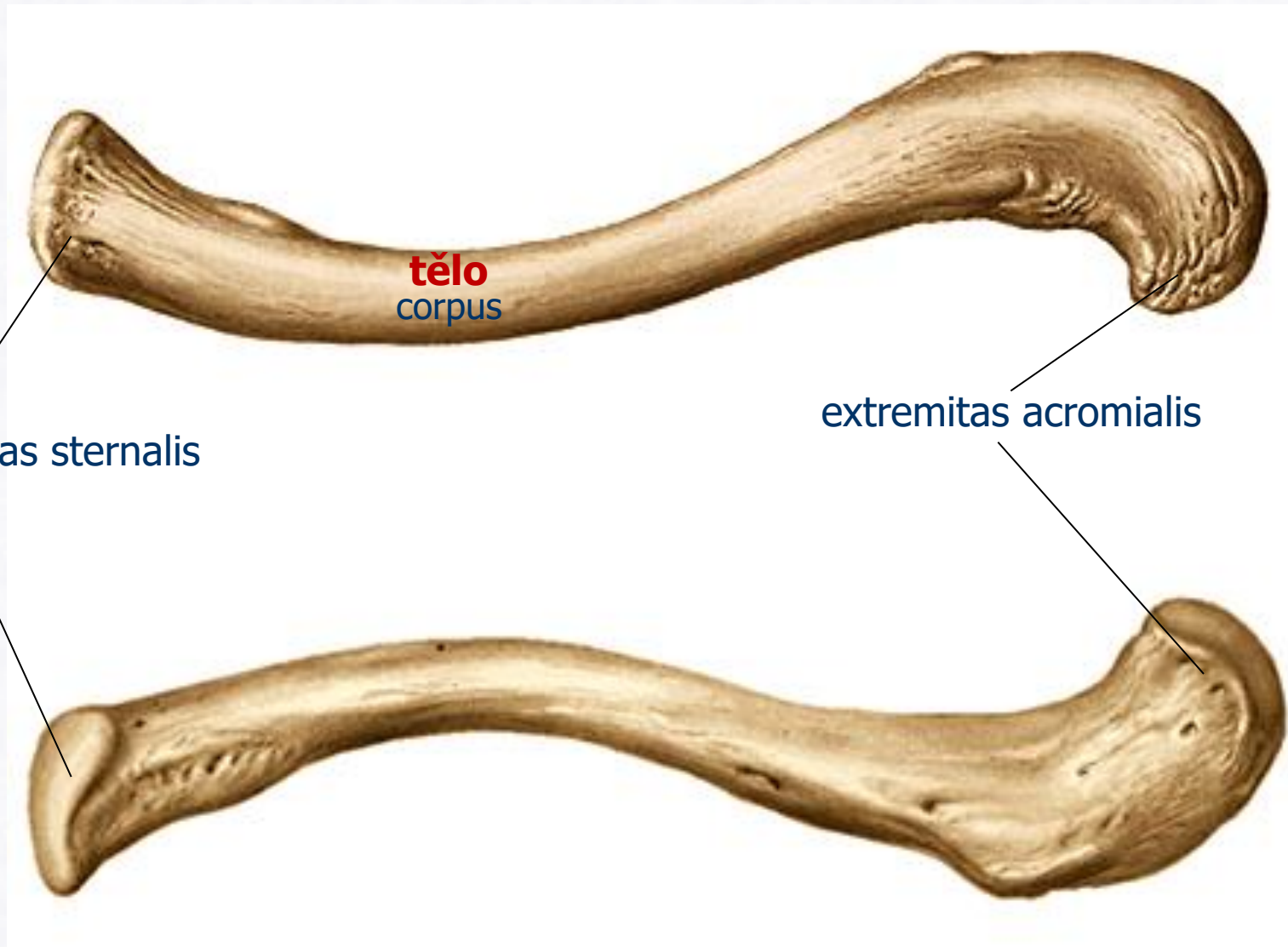
kostra volné končetiny

KOSTRA PLETENCE HORNÍ KONČETINY

1) KLÍČNÍ KOST (clavicula)

2) LOPATKA (scapula)

KLÍČNÍ KOST (clavicula)

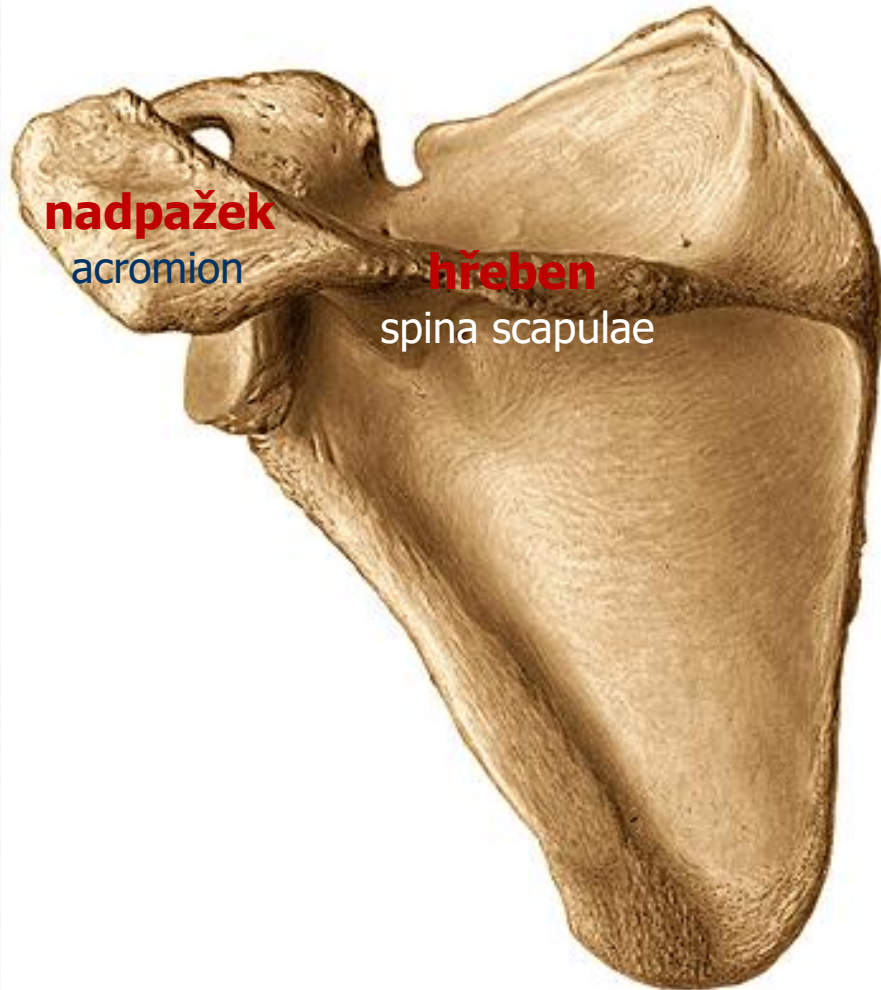
tělo
corpus

extremitas sternalis

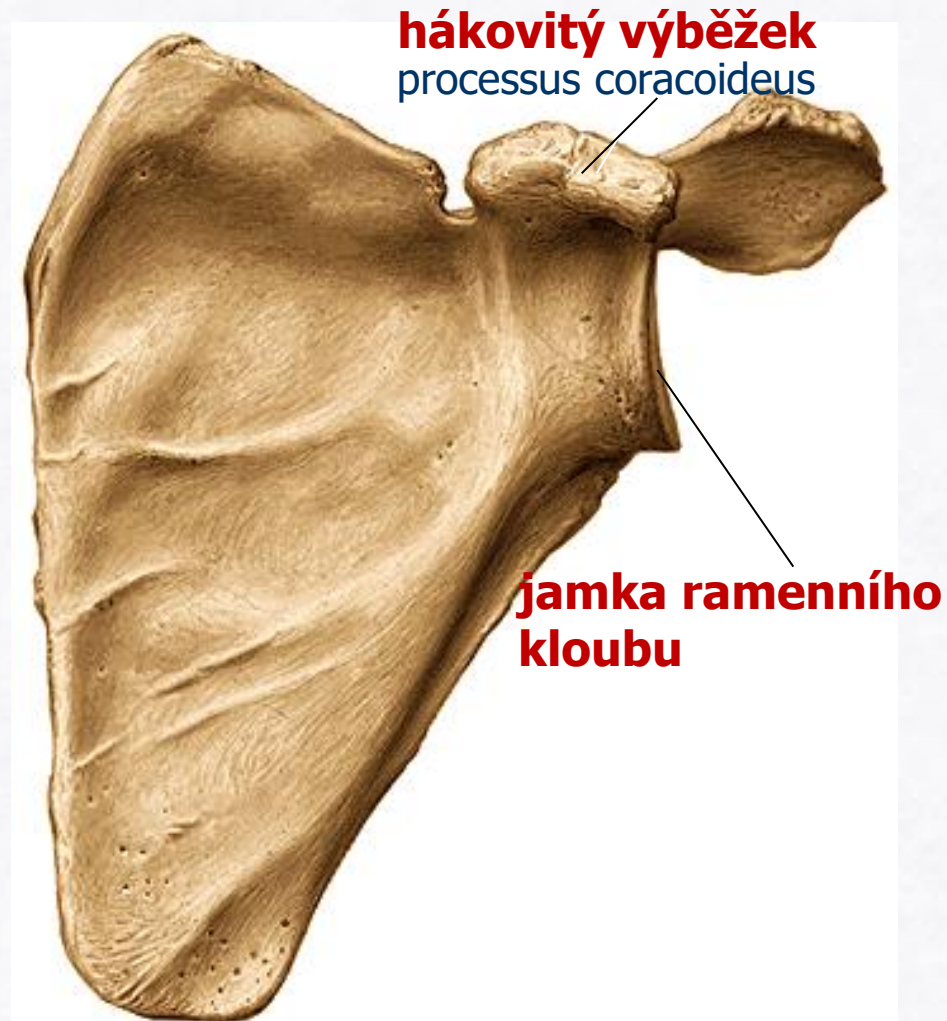
extremitas acromialis

LOPATKA (scapula) – levá strana

dorsální pohled

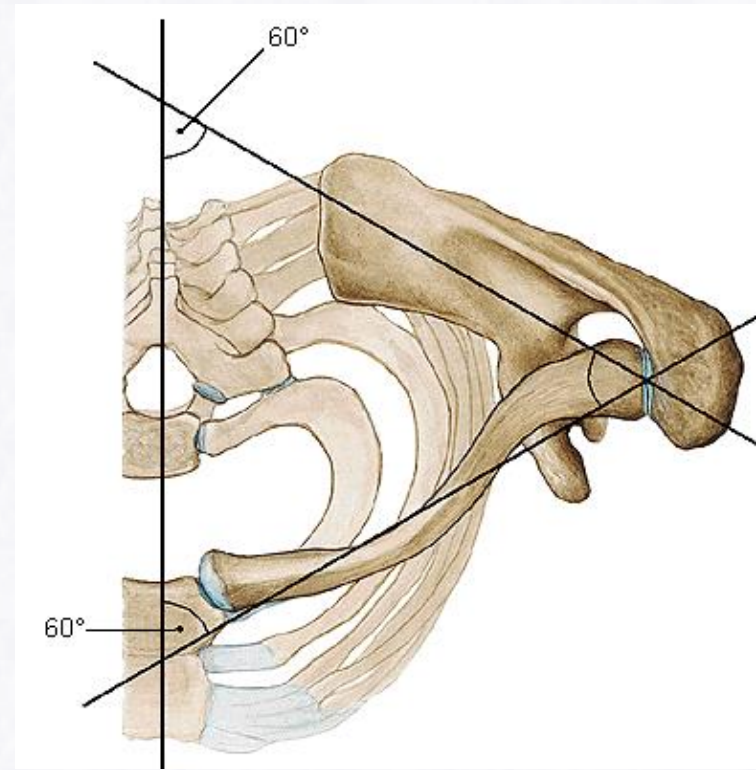
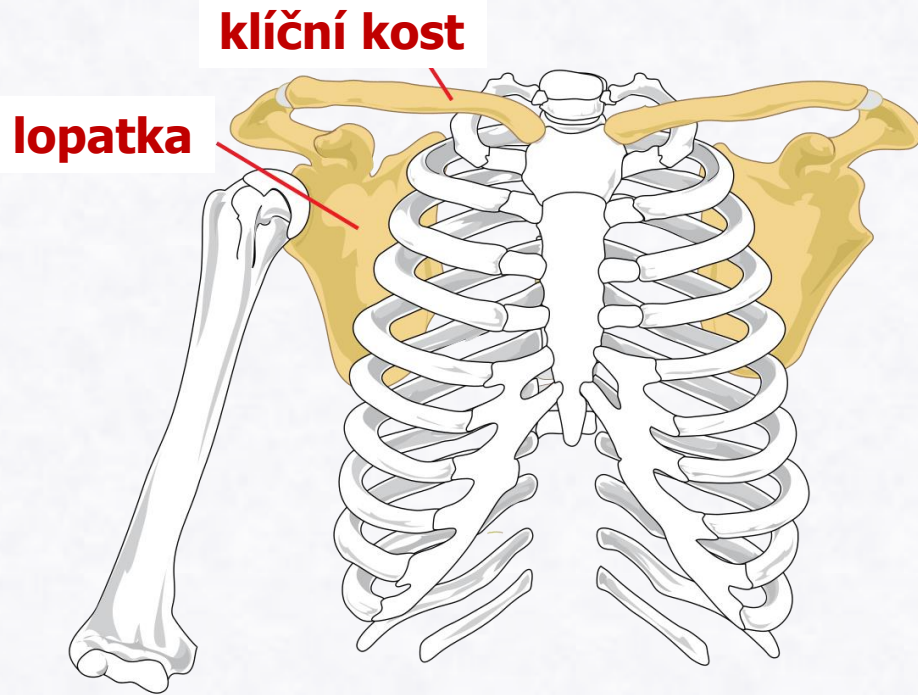

ventrální pohled

SPOJENÍ LOPATKY A KLÍČNÍ KOSTI

KOSTRA VOLNÉ HORNÍ KONČETINY

1) KOST PAŽNÍ (humerus)

2) KOST LOKETNÍ (ulna)

3) KOST VŘETENNÍ (radius)

4) KOSTI ZÁPĚSTNÍ (ossa carpi)

- proximální: kost lod'kovitá (os scaphoideum) ♦ kost poloměsíčitá (os lunatum) ♦ kost trojhranná (os triquetrum) ♦ kost hráškovitá (os pisiforme)
- distální: kost trapézová (os trapezium) ♦ kost trapézovitá (os trapezoideum) ♦ kost hlavatá (os capitatum) ♦ kost hákovitá (os hamatum)

5) KOSTI ZÁPRSTNÍ (ossa metacarpalia)

6) ČLÁNKY PRSTŮ (phalanges proximales, mediae et distales)

KOST PAŽNÍ (humerus) – levá strana

ventrální pohled

dorsální pohled

hlava
caput humeri

krček
collum anatomicum
collum chirurgicum

výběžky (epikondyly)
epicondylus medialis

tuberculum majus

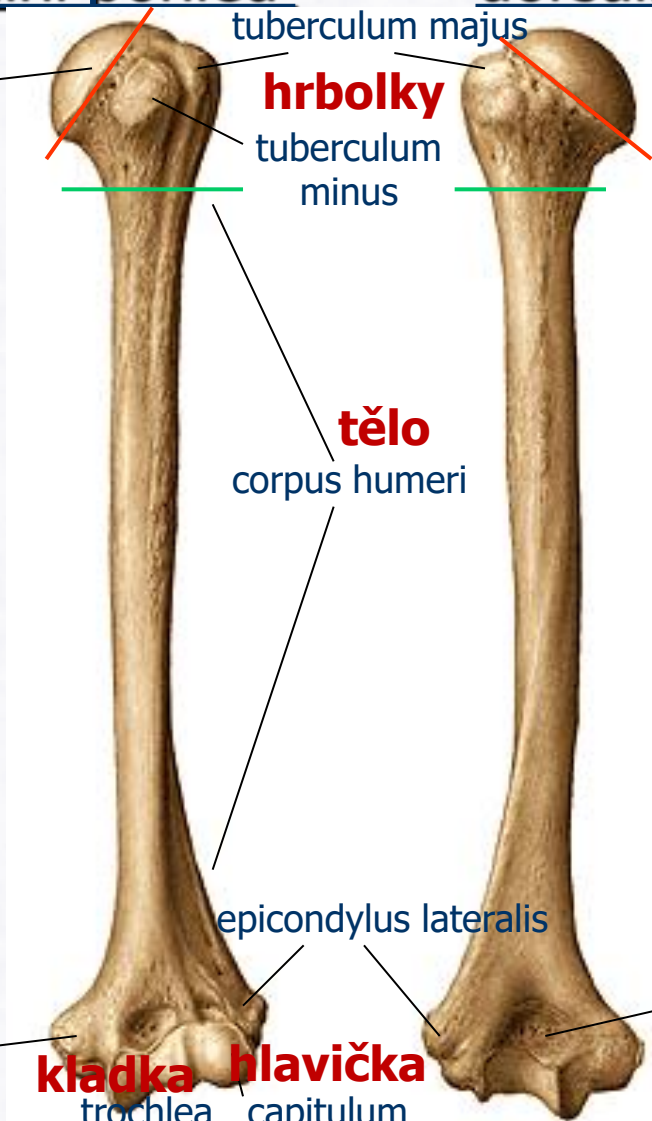
hrbolky
tuberculum minus

tělo
corpus humeri

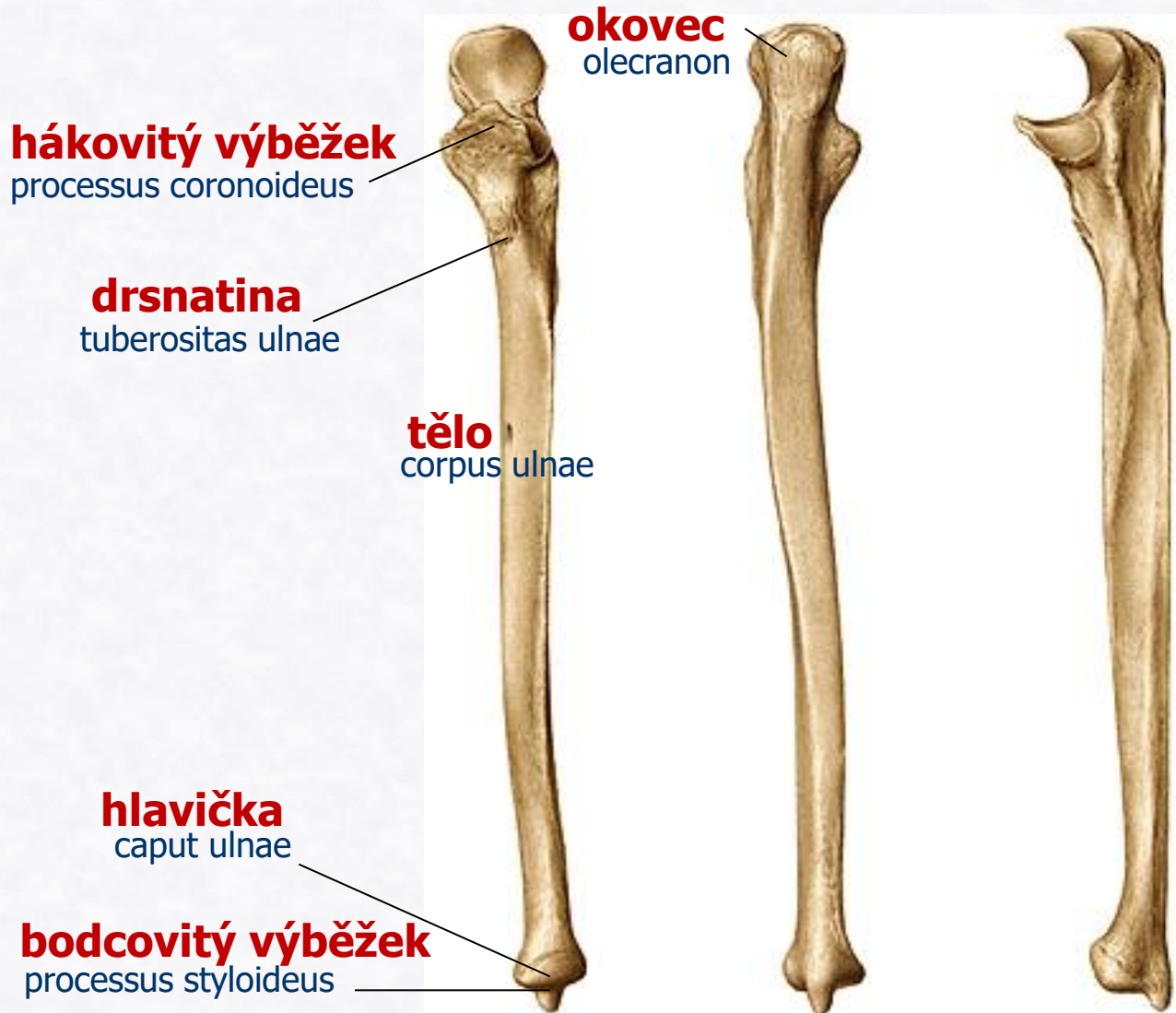
epicondylus lateralis

kladka **hlavička**
trochlea capitulum

fossa olecrani (+ olecranon ulnae)

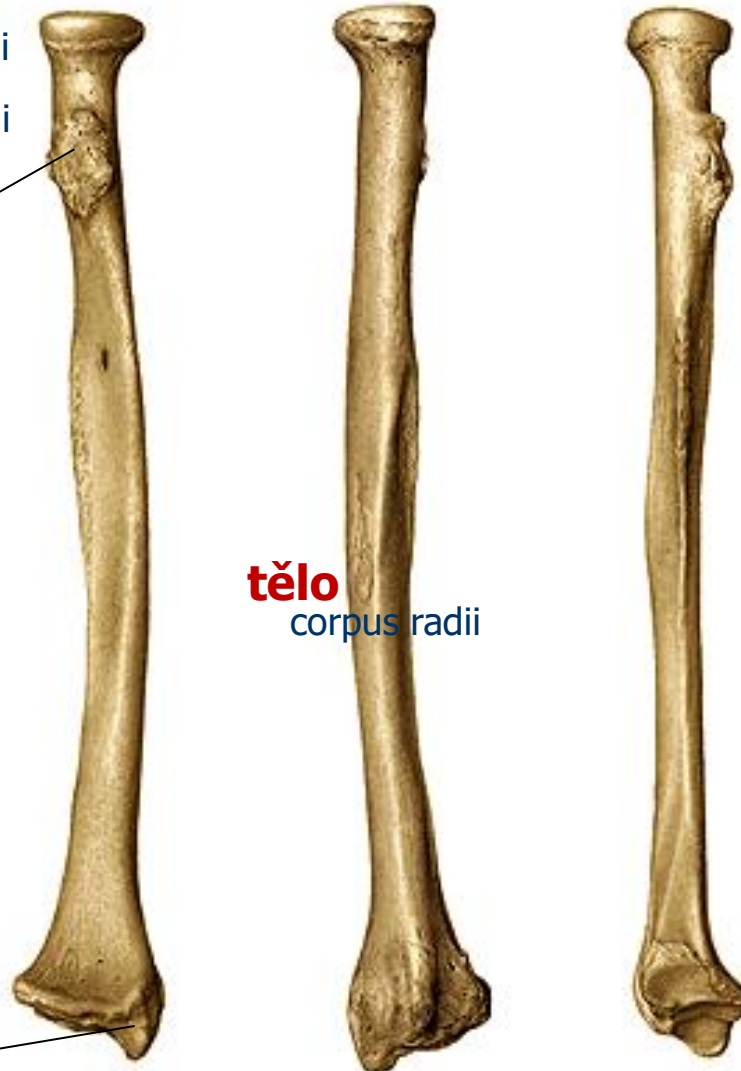
KOST LOKETNÍ (ulna) – levá strana ventrální, dorsální a radiální pohled

KOST VŘETENNÍ (radius) – levá strana ventrální, dorsální a ulnární pohled

hlava
caput radii
krček
collum radii

drsnatina
tuberositas radii

tělo
corpus radii

bodcovitý výběžek
processus styloideus

LOKETNÍ KLOUB (articulatio cubiti)

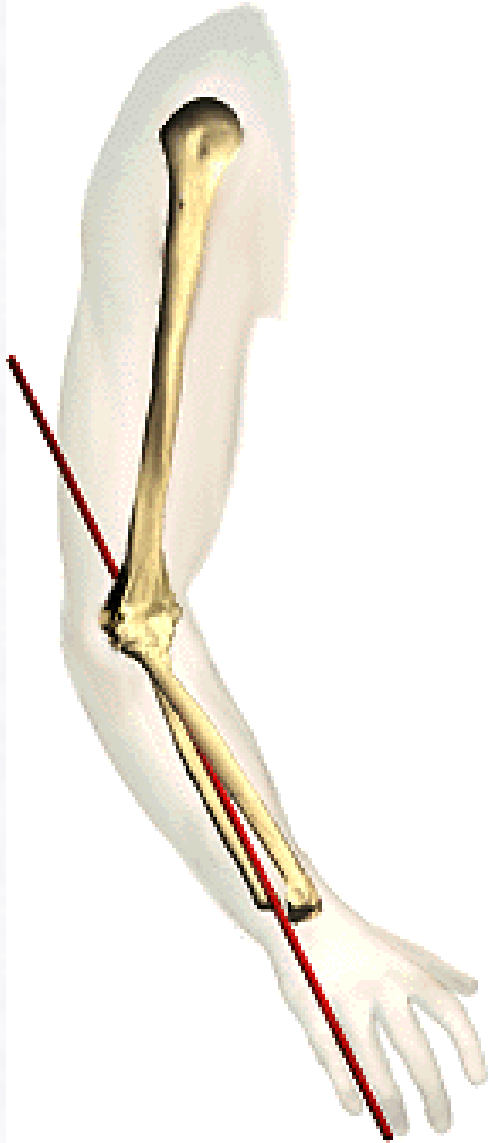
pravá strana

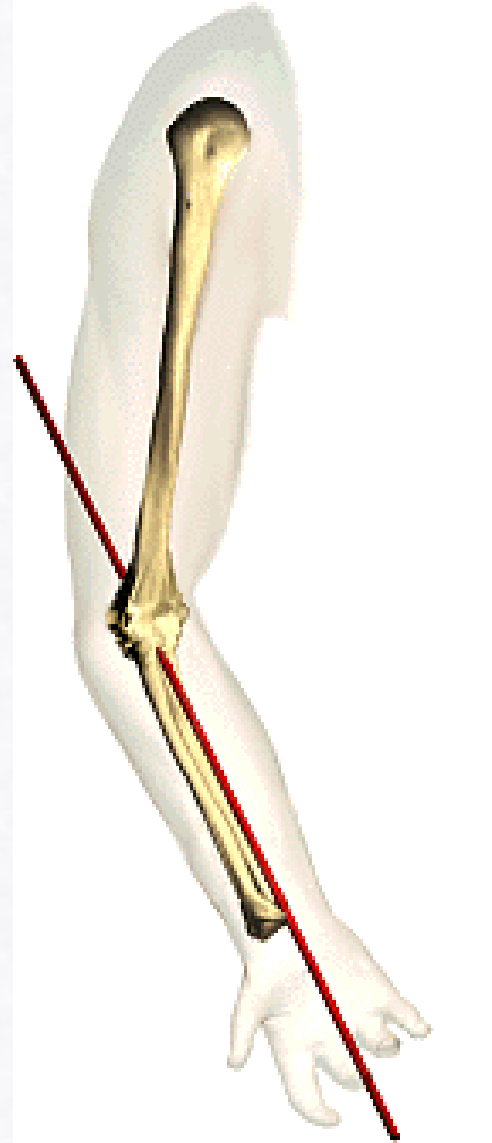
POLOHY KOSTÍ PŘEDLOKTÍ

- PRONACE – ruce směřují hřbetem dopředu a malíky ven, vřetenní kost se otáčí kolem kosti loketní, kosti jsou zkřížené
- SUPINACE – dlaně směřují dopředu a palce ven, kosti předloktí jsou orientovány rovnoběžně

PRONACE

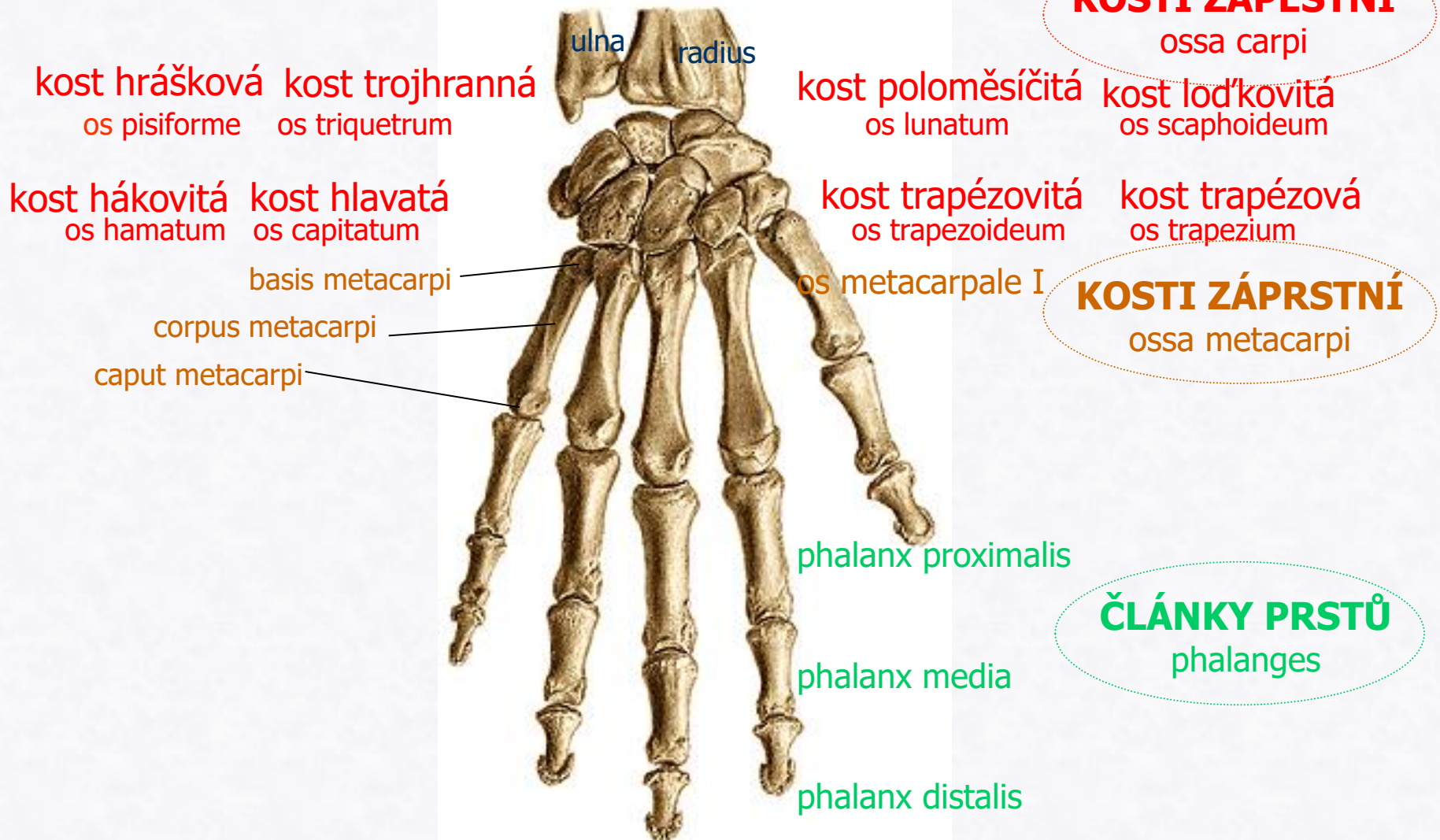

SUPINACE

KOSTI RUKY (ossa manus) – pravá strana dorsální pohled

KOSTRA DOLNÍ KONČETINY (ossa membri inferioris)

kostra volné končetiny

kostra pletence

KOSTRA PLETENCE DOLNÍ KONČETINY

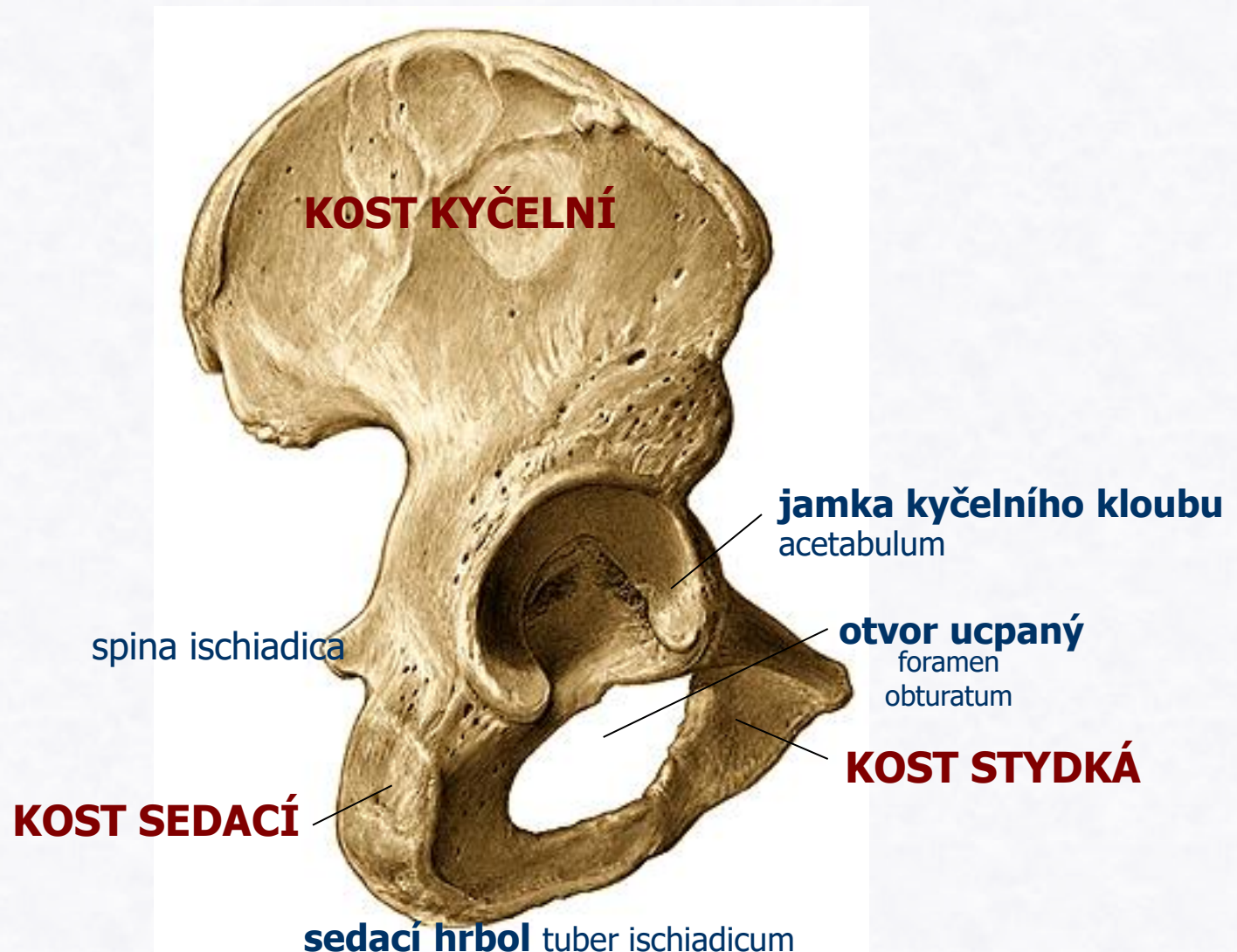
KOST PÁNEVNÍ (os coxae)

- kost kyčelní (os ilium)
- kost sedací (os ischii)
- kost stydká (os pubis)

KOST PÁNEVNÍ (os coxae)

dorsolaterální pohled

KOSTRA VOLNÉ DOLNÍ KONČETINY (pars libera membri inferioris)

- 1) KOST STEHENNÍ (femur)
- 2) ČEŠKA (patella)
- 3) KOST HOLENNÍ (tibia)
- 4) KOST LÝTKOVÁ (fibula)
- 5) KOSTI ZÁNÁRTNÍ (ossa tarsi)
  - paprsek laterální: kost patní (calcaneus) ♦ kost krychlová (os cuboideum)
  - paprsek mediální: kost hlezenní (talus) ♦ kost lod'kovitá (os naviculare) ♦ kosti klínovité (os cuneiforme mediale, intermedium et laterale)
- 6) KOSTI NÁRTNÍ (ossa metatarsalia)
- 7) ČLÁNKY PRSTŮ (phalanges)

KOST STEHENNÍ (femur) – pravá strana ventrální a dorsální pohled

velký chocholík
trochanter major

hlava
caput

krček
collum

malý chocholík
trochanter minor

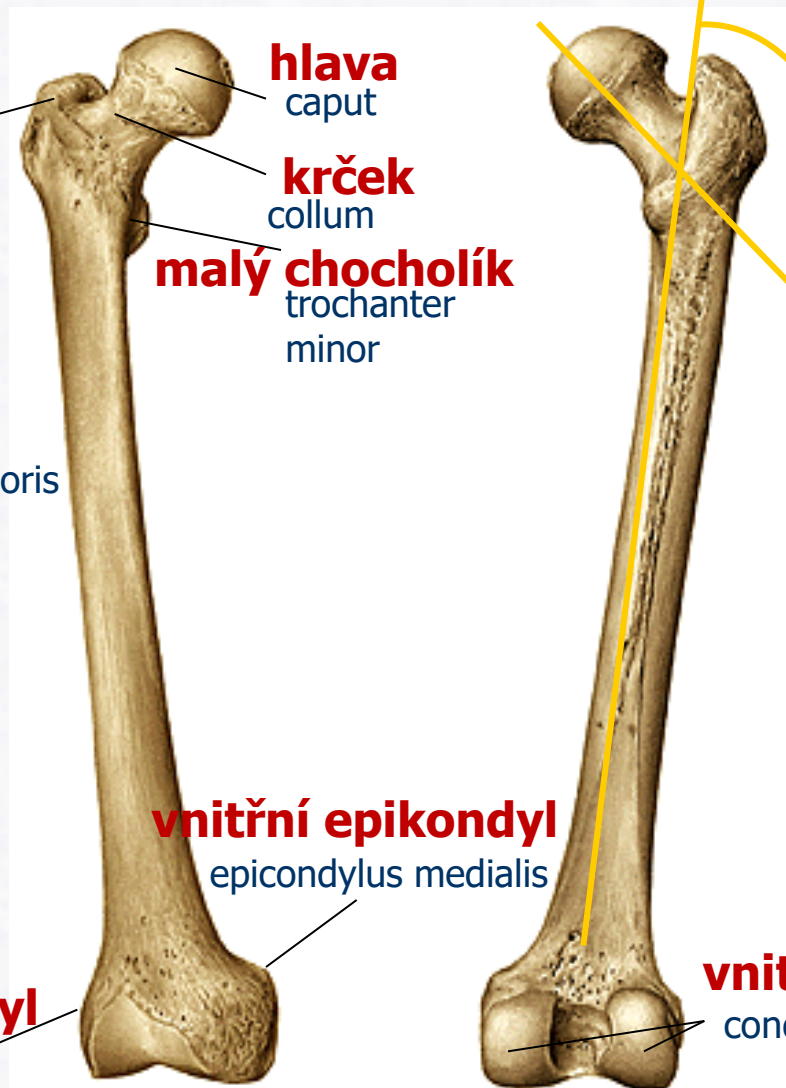
tělo
corpus femoris

vnitřní epikondyl
epicondylus medialis

vnější epikondyl
epicondylus lateralis

kolodiazární úhel
125°

vnitřní a vnější kondyl
condylus medialis et lateralis

ČEŠKA (patella)

báze

basis patellae

hrot

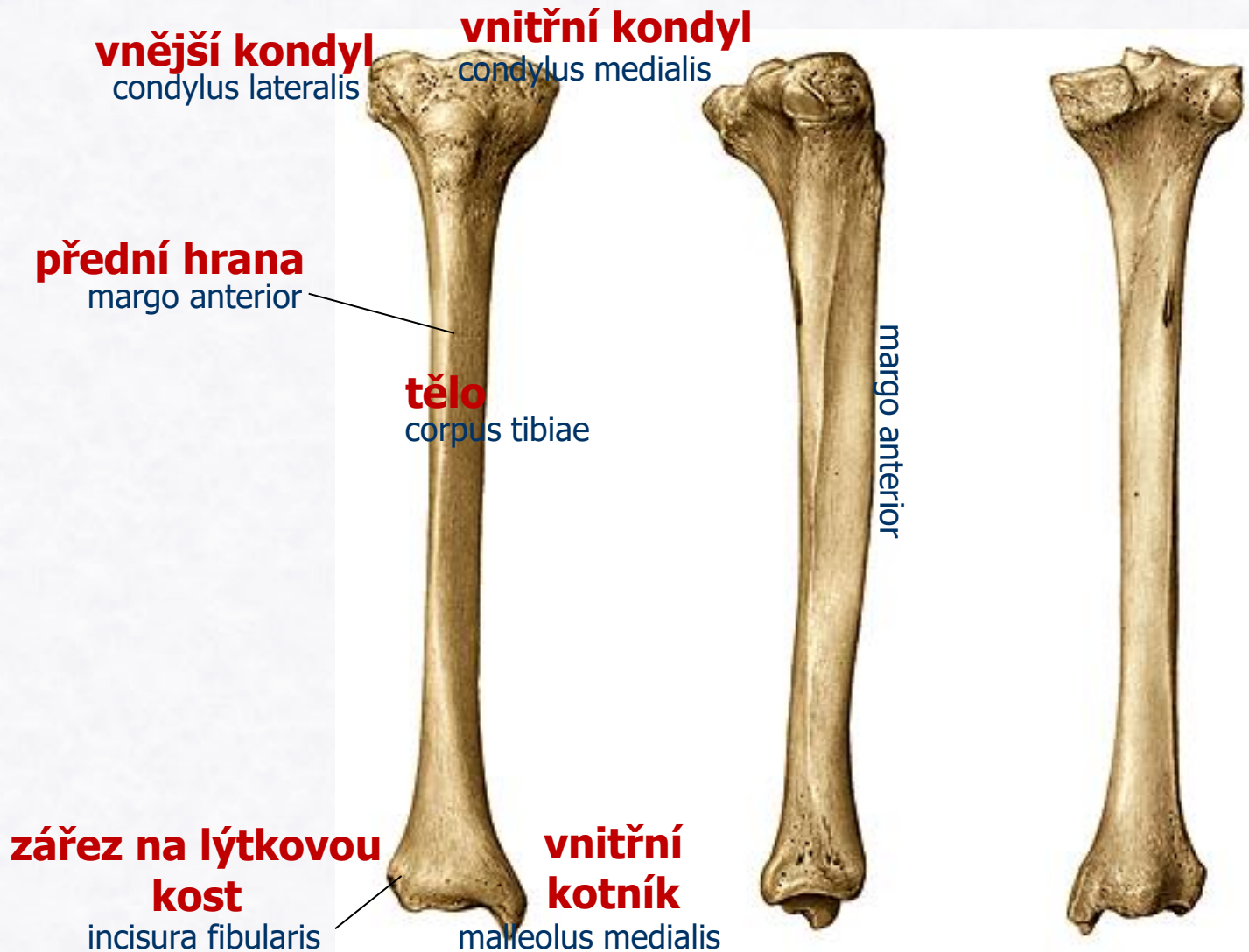
apex patellae

SEZAMSKÁ KOST

KOST HOLENNÍ (tibia) – pravá strana ventrální, laterální a dorsální pohled

KOST LÝTKOVÁ (fibula) – pravá strana mediální a laterální pohled

hlavička

caput fibulae

tělo

corpus fibulae

zevní kotník

malleolus lateralis

KOSTI BÉRCE (ossa crurum) – pravá strana

dorsální pohled

pohled shora

vnitřní kotník
malleolus medialis

zevní kotník
malleolus lateralis

tibia

fibula

KOSTI NOHY (ossa pedis) – pravá strana

